

Anniina Matinlassi

”TÄÄ ON NIIN IHANAN HELLÄ KOHTA”

Soitonopiskelu 6–11-vuotiaan lapsen kasvun ja kehityksen tukena

”TÄÄ ON NIIN IHANAN HELLÄ KOHTA”

Soitonopiskelu 6–11-vuotiaan lapsen kasvun ja kehityksen tukena

Anniina Matinlassi
Opinnäytetyö
Syksy 2014
Musiikin koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Musiikin koulutusohjelma, musiikkipedagogin suuntautumisvaihtoehto

Tekijä(t): Anniina Matinlassi
Opinnäytetyön nimi: ”TÄÄ ON NIIN IHANAN HELLÄ KOHTA”
Soitonopiskelu 6–11-vuotiaan lapsen kasvun ja kehityksen tukena
Työn ohjaaja(t): Jaana Sariola
Työn valmistuslukukausi ja -vuosi: Syksy 2014
Sivumäärä: 45 + 1 liitesivu

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää, miten musiikin- ja etenkin soitonopiskelu tukee 6–11-vuotiaan lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä. Ikäryhmäksi valitsin alakouluikäiset lapset, koska halusin kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten soitonopiskelu tukee ja kehittää nimenomaan koulussa tarvittavia taitoja ja valmiuksia.

Teoriaosuudessa tarkastelen lapsen kasvua ja kehitystä yleisellä tasolla viiden eri kehitysosa-alueen osalta. Nämä osa-alueet ovat fyysinen kasvu ja motorinen kehitys, kognitiivinen kehitys, persoonallisuuden kehitys sekä sosiaalinen ja moraalinen kehitys. Esittelen myös joitakin aikaisempia tutkimuksia ja artikkeleita aiheesta painottuen Hans Günther Bastianin sekä Minna Huotilaisen tutkimuksiin. Ajankohtaista, käytännöstä kumpuavaa tietoa saadakseni, toteutin pienimuotoisen laadullisin menetelmin toteutetun tutkimuksen lähettämällä sähköpostikyselyn viidelle kokeneelle soitonopettajalle. Avoimia kysymyksiä sisältävän kyselylomakkeen avulla halusin kartoittaa opettajien kokemuksia ja näkemyksiä aiheesta.

Tulokset olivat vakuuttavia. Soitonopiskelu tukee monella tapaa lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä kaikilla eri kehityksen osa-alueilla ja sillä on niihin lukuisia positiivisia vaikutuksia. Soitonopiskelussa vaadittavat intensiivinen keskittyminen ja tarkkaavaisuuden kohdistaminen auttavat lasta myös kaikessa muussa oppimisessa.

Opinnäytetyöstäni saatava tieto ja tulokset vahvistavat omalta osaltaan musiikin- ja soitonopiskelun tärkeää merkitystä lapsen kasvulle ja kehitykselle. Musiikkikasvattajien ja -pedagogien koulutuksissa tulisi nykyistä enemmän painottaa näitä asioita, koska tulosten mukaan musiikin- ja soitonopetus ovat paljon muutakin kuin kyseisen aineen tai instrumentin opetusta. Täydennyskoulutuksen tarvetta voitaisiin kartoittaa jo työssä toimiville opettajille. Myös peruskoulun musiikin ja muiden taideaineiden opetuksen tärkeyttä tulisi entistä enemmän korostaa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen tukena. Työn teoretieto ja tulokset lisäävät musiikin- ja soitonopettajien oman ammatin ja työn arvostusta.

Asiasanat: lapsen kasvu ja kehitys, kehityksen osa-alueet, soitonopiskelu, musiikinopiskelu

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Music, Option of Music Pedagogue

Author(s): Anniina Matinlassi

Title of thesis: Learning an instrument as an aid in the growth and development of a child aged between 6 to 11 years

Supervisor(s): Jaana Sariola

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2014

Number of pages: 45 + 1 *appendix*

The object of this thesis is to clarify how learning music, particularly learning an instrument, promotes the growth and development of a child aged between 6 to 11 years. The age group of children in elementary school was chosen because I specifically wanted to find out how learning to play an instrument supports and develops the skills and abilities needed in school.

In the theory part I analyze the growth and development of a child at a general level with regard to the five different areas of development. These areas are physical growth and motoric development, cognitive development, personality development and social and moral development. I present some earlier studies and publications on the subject with emphasis on the studies made by Hans Günther Bastian and Minna Huotilainen. In order to gain some topical knowledge that comes from practice I carried out a small-scale study using qualitative methods by sending an email survey to five experienced music teachers. Using the questionnaire that contained open questions I wanted to survey the the experiences and views of the teachers on the matter.

The results were convincing. Learning to play an instrument supports in many ways the growth and development of a child and it has numerous positive effects on them. The intensive concentration and focus required in learning an instrument help the child also in all other learning.

The information and results in this thesis verify on their part the significance of teaching music and teaching an instrument on the development of a child. These matters should be emphasized more in the music educator and pedagogue training because teaching music is much more than only learning the subject or instrument at hand. The need for continuing training for teachers already at work could be surveyed. The importance of music teaching and other arts teaching in elementary school should also be emphasized more as an aid in the development and growth of a child. The contents and results of this thesis increase the appreciation of the profession and work of a music educator and a music pedagogue.

Keywords: growth and development of a child, areas of development, learning an instrument, learning music

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	6
2 MUSIIKIN- JA SOITONOPISKELUN MONIA MAHDOLLISUUKSIA.....	8
3 LAPSEN KASVU JA KEHITYS 6–11-VUOTIAANA.....	10
3.1 Fyysinen kasvu ja motorinen kehitys.....	10
3.2 Kognitiivinen kehitys.....	11
3.3 Persoonallisuuden kehitys.....	13
3.4 Sosiaalinen ja moraalinen kehitys.....	14
4 KATSAUS AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN.....	17
4.1 Soitonopiskelun vaikutukset lapsen kasvulle ja kehitykselle.....	17
4.2 Musiikin harrastamisen merkitys oppimiselle aivotutkimuksen valossa.....	22
5 SOITONOPETTAJILLE TOTEUTETUN KYSELYN TULOKSET.....	27
5.1 Kyselyn toteutus.....	27
5.2 Fyysinen ja motorinen kehitys.....	28
5.2.1 Karkeamotoriikka.....	28
5.2.2 Hienomotoriikka.....	29
5.2.3 Havaintomotoriikka.....	30
5.3 Kognitiivinen kehitys.....	31
5.3.1 Keskittymiskyky ja tarkkaavaisuus.....	31
5.3.2 Kielen oppiminen.....	32
5.3.3 Muistin toiminta.....	33
5.4 Sosioemotionaalinen kehitys.....	33
5.4.1 Tunne-elämän kehitys.....	34
5.4.2 Sosiaalisten taitojen kehitys.....	35
5.5 Moraalin kehitys.....	36
5.6 Yhteenveto.....	37
6 POHDINTA.....	39
LÄHTEET.....	43
LIITTEET.....	46

1 JOHDANTO

Musiikki on ollut iso osa elämäni jo pienestä tytöstä lähtien, ja aloitinkin ensimmäisen musiikkiharrastukseni 3-vuotiaana musiikkileikkikoulun muodossa. Koulun aloittaessani musiikkileikkikoulu vaihtui viuluopintoihin musiikkiopistossa. Instrumentti vaihtui myöhemmin alttoviuluksi. Koen, että olen saanut korvaamattoman pääoman itselleni musiikkia opiskellessani, mistä olen äärimmäisen kiitollinen. Siitä on ollut suuresti apua ja tukea kaikilla elämäni osa-alueilla, ja se on yksi elämäni suurimmista rikkauksista.

Nykyajan ongelma on, että niin työstä kuin harrastuksistakin saatujen tuloksien pitäisi näkyä mahdollisimman nopeasti, mahdollisimman pienellä vaivalla ja ponnistuksella. Tähän kärsivällisyyden ja pitkäjänteisyyden lisääntyvään puutteeseen voisi muun muassa soitonopiskelu tarjota erittäin hyvän avun. Soittoharrastus ja sen aloittaminen myös opettavat ja vaativat sitoutumista niin lapsilta kuin vanhemmiltakin. Esimerkiksi 6-vuotias pikkuviulisti ei vielä itse pysty hallitsemaan ja tarkkailemaan omaa soittoaan, joten vanhemmilla on erittäin tärkeä rooli kotiharjoittelun ohjaamisessa. Tällainen voi olla lapsen ja vanhemman yhteistä laatuaikaa parhaimmillaan, kun yhdessä tehdään ja opetellaan jotakin uutta, mielenkiintoista asiaa.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää, kuinka musiikin- ja etenkin soitonopiskelu edistää ja tukee lapsen fyysistä kasvua ja motorista kehitystä, kognitiivista ja persoonallisuuden kehitystä sekä sosiaalista ja moraalista kehitystä. Työn alussa on pieni katsaus yleisesti eri oppilaitosten tarjoamiin musiikin- ja soitonopiskelun mahdollisuuksiin sekä siihen, millaista koulutusta missäkin oppilaitoksessa on tarjolla. Luvussa kolme esittelen sekä yleisiä että muutamien teoreetikkojen kehityspsykologisia näkökulmia 6–11-vuotiaan lapsen kehityksen eri osa-alueilta.

Aihe on hyvin ajankohtainen ja siitä on julkaistu useita eri tutkimuksia ja artikkeleita alan lehtiin sekä tieteellisiin julkaisuihin. Seuraava luku käsittelee näitä tutkimuksia ja artikkeleita painottuen Hans Günther Bastianin sekä Minna Huoti-

laisen tekemiin tutkimuksiin musiikinopiskelun vaikutuksista lapsen kasvulle ja kehitykselle.

Saadakseni empiiristä näkökulmaa opinnäytetyöhöni laadin aiheesta sähköpostikyselyn ja lähetin sen viidelle kokeneelle soitonopettajalle. Tarkoitukseni oli selvittää, millaisia käsityksiä soitonopettajilla on musiikin- ja soitonopiskelun vaikutuksista lapsen kasvulle ja kehitykselle. Käyn saamiani vastauksia läpi luvussa viisi sekä reflektoin niitä aikaisempiin tutkimuksiin ja artikkeleihin sekä teorianäyttöön aiheesta.

Esittelen myös tarkemmin tutkimuksen toteutusta luvussa viisi. Saman luvun lopussa on vielä yhteenveto, jossa pyrin tiivistämään saadut tulokset sekä osoittamaan, mitkä asiat nousivat tärkeimpinä esiin soitonopettajien vastauksista. Pohdinnassa arvioin opinnäytetyötäni, sen suorittamista ja toteutusta sekä siinä käyttämiäni menetelmiä. Esitän myös omia ajatuksiani aiheesta ja pohdin työn myötä esiin tulleita lisätutkimus- ja koulutushaasteita.

Ikäryhmäksi valitsin 6–11-vuotiaat lapset, koska halusin kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten soitonopiskelu tukee ja kehittää nimenomaan koulussa tarvittavia ja opittavia valmiuksia. Tuossa iässä lapsi ja hänen vanhempansa valitsevat usein myös uusia harrastuksia, joten haluaisinkin opinnäytetyöni avulla osoittaa, miten musiikin- ja soitonopiskelu tukevat lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä vaikuttamalla positiivisesti myös koulumenestykseen. Myös musiikkiopistot, konservatoriot sekä muut soitonopiskelua tarjoavat tahot voisivat hyötyä työni aiheesta markkinoimalla vanhemmille soitonopiskelun merkitystä lapsen kasvulle ja kehitykselle. Näin oppilaitokset voisivat saada lisää uusia hakijoita, sillä nykyään lasten vapaa-ajasta kilpailevat niin tietokoneet kuin useat muutkin paljon ”trendikkäämmät” harrastusmahdollisuudet.

2 MUSIIKIN- JA SOITONOPIKSELUN MONIA MAHDOLLISUUKSIA

Musiikin- ja soitonopiskeluun on useita erilaisia ja -tasoisia mahdollisuuksia niin yksityisellä kuin julkisella puolellakin. Soitonopetusta tarjoavat muun muassa musiikkiopistot ja konservatoriot, kansalaisopistot, yksityiset musiikkikoulut sekä yksityiset henkilöt. Valinnanvaraa siis riittää. Lähes kaikki vaihtoehdot ovat maksullisia ja hintahaarukka on hyvin leveä. Kunnallisten oppilaitosten tarjoama opetus on usein selkeästi halvempaa kuin yksityisten tahojen. Tässä luvussa esitellään soitonopetusta tarjoavien oppilaitosten toimintaperiaatteita.

Musiikkiopistot, konservatoriot sekä useat kansalaisopistot ja musiikkikoulut kuuluvat taiteen perusopetuksen piiriin, jolle on olemassa oma opetustoimen laatima lainsäädäntönsä. Taiteen perusopetus on tavoitteellista tasolta toiselle etenevää erityisesti lapsille ja nuorille järjestettävää opetusta, joka antaa oppilaille valmiuksia ilmaista itseään ja mahdollisuuden hakeutua jatko-opintoihin. (Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry 2014, viitattu 15.10.2014.)

Musiikissa taiteen perusopetusta annetaan joko laajan tai yleisen oppimäärän mukaisesti. Molempien oppimäärien tarkoituksena on tukea oppilaan henkistä kasvua ja persoonallisuuden lujittumista sekä kehittää luovuutta ja sosiaalisia taitoja. Niiden tärkeä tehtävä on myös luoda edellytyksiä musiikin elinikäiselle harrastamiselle ja hyvälle musiikkisuhteelle sekä säilyttää ja kehittää kansallista musiikkikulttuuria. (em.; Opetushallitus 2014, viitattu 15.10.2014.)

Laajan oppimäärän mukainen opetus ohjaa ja antaa oppilaille mahdollisuuksia keskittyneeseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä valmiuksia hakeutua musiikkialan ammattiopintoihin. Opintojen rakenne muodostuu varhaisiän musiikkikasvatuksesta, musiikin perustasosta sekä musiikkiopistotasosta. Perus- ja opistotasolla opiskellaan pääaineena jotain instrumenttia tai laulua sekä opintoihin kuuluvia yhteismusisointia ja musiikin perusteita. Laajan oppimäärän mukaista opetusta tarjoavat musiikkiopistot, konservatoriot sekä Sibelius-

Akatemian nuorisokoulutus. Uusia opiskelijoita otetaan pääasiassa vain kerran vuodessa, yleensä valintakokeiden kautta. (Musiikinopetus Suomessa 2014, viitattu 16.10.2014.)

Yleisessä oppimäärässä tavoitteet muodostuvat enemmän oppilaiden henkilökohtaisten tavoitteiden pohjalta, ja siinä painotetaan yhdessä opiskelua ja oppimista. Tärkeitä tekijöitä ovat myös musiikin harrastamisen ilo ja oppilaan vapaus toteuttaa itseään oman kokemuksen ja tekemisen kautta. Yleisen oppimäärän opetus on myös tavoitteellista ja tasolta toiselle etenevää, mutta opinnot voivat muodostua useista eri opintokokonaisuuksista. Opetusta tarjoavat muun muassa erilaiset musiikkikoulut sekä monet kansalais- ja työväenopistot, joita löytyy lähes joka kunnasta. Näihin oppilaitoksiin ei yleensä järjestetä pääsykokeita, vaan opiskelupaikat jaetaan ilmoittautumisjärjestyksessä. (em.; Opetushallitus 2014, viitattu 15.10.2014.)

Kansalaisopistot tarjoavat myös yleissivistävän koulutuksen piiriin kuuluvaa musiikinopetusta, joka toteutetaan usein lyhyiden yksityistuntien lisäksi myös ryhmäopetuksena. Opetustarjonta on hyvin monipuolista, ja sitä järjestetään kaikenikäisille. Toiminnan tarkoituksena on luoda mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle sekä luoda edellytyksiä itsenäiselle ja elinikäiselle musiikin harrastamiselle. (Musiikinopetus Suomessa 2014, viitattu 16.10.2014.)

3 LAPSEN KASVU JA KEHITYS 6–11-VUOTIAANA

Tämä luku käsittelee 6–11-vuotiaan lapsen kasvua ja kehitystä yleisellä tasolla. Lapsen kehitys on jaoteltu neljään eri osa-alueeseen, jotka ovat fyysinen kasvu ja motorinen kehitys, kognitiivinen kehitys, persoonallisuuden kehitys sekä sosiaalinen ja moraalinen kehitys. Vaikka kehitys on jaoteltu teorian selkeyttämisen vuoksi neljään eri osa-alueeseen, on tärkeää huomioida, että kaikki osa-alueet vaikuttavat vahvasti toisiinsa.

Aihe on hyvin laaja, ja sitä on tutkittu paljon. Siitä on myös julkaistu lukuisia eri teoksia eri aikoina. Ymmärrys ja käsitys lapsen kehityksestä ovat muuttuneet paljon aikojen kuluessa ja useiden eri teoreetikkojen näkemykset ovat näin ollen saaneet kritiikkiä osakseen uusien teorioiden tullessa ajankohtaisiksi. Tästä huolimatta keskeisten teoreetikkojen näkemykset ovat säilyneet ja ne ovat käytössä yhä edelleen. Niiden tulkitseminen ja hyödyntäminen tapahtuvat vain nykyajan tutkimustiedon valossa.

3.1 Fyysinen kasvu ja motorinen kehitys

Noin kuusivuotiaana alkavan lapsuuden keskivaiheen aikana lapsella tapahtuu suuria muutoksia sekä fyysisen kasvun että motorisen kehityksen alueilla. Nopea pituuskasvu (n. 5–8 cm vuodessa), lihasvoiman lisääntyminen sekä ruumiin mittasuhteiden muutokset ovat näkyviä merkkejä fyysisestä kehityksestä. (Aho-nen, Lamminmäki, Närhi & Räsänen 1998, 168.) Motorisella kehityksellä tarkoitetaan lapsen lihasten hallintaan ja liikkumiseen liittyvää kehitystä. Se taas voidaan erottaa karkeamotoriseen ja hienomotoriseen kehitykseen, jossa karkeamotorinen kehitys tarkoittaa suurten ja hienomotorinen kehitys taas pienten lihasryhmien liikekehitystä ja hallintaa. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 31.)

Kouluiän tärkein kehitysmuutos karkeamotoriikassa on lihasten koordinaation kehittyminen (em., 134). Ahosen ym. mukaan lapsen keskeiset motoriset toimintamallit vakiintuvat jo esikouluiässä, mutta koulun aloittaminen vaatii lapselta useiden uusien motoristen taitojen hallintaa. Jopa 60 prosenttia ensimmäisillä

luokilla tapahtuvasta työskentelystä edellyttää erilaisia hienomotorisia taitoja. (1998, 172.) Nämä taidot kehittyvätkin kouluikässä huomattavasti, ja jo noin 11–12 vuoden iässä lapsi on saavuttanut jo lähes aikuisen tason hienomotoriikassa. Oppiminen ja harjoittelu ovat erittäin keskeisessä asemassa lapsen motoristen taitojen kehittymiselle. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 31, 135.)

3.2 Kognitiivinen kehitys

Kognitiivinen kehitys on ajatteluun, havaitsemiseen, kieleen, muistiin ja oppimiseen liittyvää kehitystä (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 32). Tässä kehityksen osa-alueessa tapahtuu suurimpia muutoksia, ja se on keskeisimmässä asemassa kouluikäisen lapsen kehityksessä. Tärkein muutos 6–11-vuotiaan lapsen kognitiivisessa kehityksessä tapahtuu aivorakenteissa ja -toiminnoissa, jolloin aivojen etu- sekä takaosat kypsyvät jatkuvasti. Aivojen etuosat osallistuvat lapsen oman toiminnan suunnitteluun sekä säätelyyn ja takaosien assosiaatioalueet yhdistävät eri aistikanavien kautta tulevaa tietoa. Aivojen etuosien kypsyminen on yhteydessä muun muassa metakognitioiden kehittymiseen, jossa lapsi tulee pikkuhiljaa tietoiseksi kognitiivisista toiminnoistaan kuten ajattelusta, oppimisesta ja muistamisesta. (Ahonen ym. 1998, 168–169.)

Lapsen kyky havaita muistamista auttavia asioita lisääntyy selvästi esikouluikässä, mikä näkyy muun muassa erilaisten muistamistapojen keksimisessä. Tämä on yksi esimerkki lapsen uudesta ja entistä aktiivisemmasta suhtautumisesta omiin taitoihin ja oppimiseen. (em., 169.) Myös Kronqvistin & Pulkkinen mukaan lapsen tiedollinen kiinnostus herää hieman ennen kouluikää ja lapsi kokee suurta iloa oppimisesta ja taitojen hallinnasta. Myös hahmottamiseen (visuaaliset) ja silmän ja käden yhteistyöhön liittyvät (visuomotoriset) taidot kehittyvät huomattavasti tässä iässä. (2007, 136.)

Tärkeimpiä koulutaipaleen alussa opittavia taitoja ovat lukemaan ja kirjoittamaan oppiminen. Olennaisinta lukemaan oppimisessa on, että lapsi alkaa yhdistää näköhavaintoja eli kirjaimia kuulohavaintoihin eli äänteisiin. Vähitellen harjoittelun tuloksena hän oppii yhdistämään mielessään kirjaimet vastaaviin

äänteisiin sekä pian tämän jälkeen erilaiset äänneet sanoiksi. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 139.)

Kronqvist & Pulkkinen pitävät tärkeimpinä teoreetikkoina lapsen ajattelun ja oppimisen tutkimuksessa Jean Piageta ja Lev Vygotskyä. Varsinkin ensin mainitun teoreetikon myös kritiikkiä saaneet ajatukset ovat vaikuttaneet vahvasti kehityspsykologiassa. Piaget'n mukaan seitsemän vuoden iässä tapahtuu ratkaiseva käänne ajattelun kehityksessä, jota hän nimittää konkreettisten operaatioiden vaiheeksi (n. 7–11 ikävuodet). Tässä ajattelun kehitysvaiheessa lapsi pystyy osittain tekemään päätelmiä jo myös muistin ja mielikuvituksen varassa, vaikkakin hänen ajattelunsa on vielä vahvasti yhteydessä siihen, mitä hän konkreettisesti näkee ja kokee. (2007, 137, 143.)

Lev Vygotskyn teoria taas perustuu lähikehityksen vyöhykkeeseen, jossa tärkeintä oppimisessa on vuorovaikutus osaavan taitajan ja oppilaan välillä. Tämän vuorovaikutuksen avulla oppilas kykenee ratkaisemaan myös sellaisia ongelmia, joita hän ei yksin kykenisi ratkaisemaan. Tällä ajattelun kehityksellä ja muuttumisella on kokonaisvaltainen vaikutus myös lapsen tunne-elämässä ja sosiaalisissa suhteissa. Näitä eri kehityksen osa-alueilla tapahtuvia muutoksia onkin vaikea erottaa toisistaan, koska kaikki heijastuvat kokonaisvaltaisesti lapsen kehitykseen. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 138, 143.)

Viimeistään kouluiässä lapselta aletaan odottaa kykyä toimia ohjatuissa ryhmätilanteissa pitkäjänteisemmin ja noudattamaan annettuja ohjeita. Vähitellen hänen on kyettävä tekemään annettuja tehtäviä myös itsenäisesti ilman aikuisen valvontaa. Tätä tärkeää taitoa, jossa lapsi kykenee itse säätelemään omaa toimintaansa, kutsutaan psyykkiseksi itsesäätelyksi. Kehittyessään se auttaa lasta oppimisessa ja motivoi häntä ottamaan selvää kiinnostavista ja uusista asioista. Itsesäätely näkyy, kun lapsi asettaa itselleen tavoitteita, tekee arvioita omasta toiminnastaan ja suoriutumisestaan sekä säätelee omia tunteitaan. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 140.) Tällä psyykkisen itsesäätelyn taidolla ja sillä, millaiseksi tämä taito kehittyy, on erittäin suuri merkitys koko lapsen tulevaisuuden kannalta ja se on yksi tärkeimmistä taidoista mitä hän elämässään tarvitsee.

3.3 Persoonallisuuden kehitys

Persoonallisuus on ihmisestä saatu kokonaiskuva, jonka ydin on hänen oma minänsä. Persoonallisuus on muiden näkemys ja kokemus minusta, kun taas minä on se, mitä itse koen ja näen. Itsetunnon tärkeimpiä osa-alueita taas ovat itsensä arvostaminen eli oman arvonsa ja merkityksensä kokeminen sekä itsetuntemus. (Laine 2005, 21, 24.) Kronqvistin & Pulkkinen (2007, 33) mukaan persoonallisuuden kehitys kuvaa "miten ihminen kehittyy elämänsä aikana omaksi ainutlaatuiseksi yksilökseen ja miten hän sosiaalistuu yhteisön jäsenyyteen".

Erik H. Eriksonin minän kehitystä ja muutosta kuvaava teoria on Lehtisen & Kuusisen mielestä yksi merkittävin ja tunnetuin persoonallisuuden kehittymistä kuvaava teoria. Sen tunteminen on edellytyksenä muiden persoonallisuusteorioiden ymmärtämiselle. (2001, 28.) Eriksonin teoria kuvaa kahdeksaa eri ikävaiheeseen liittyvää kehityskriisiä tai -tehtävää, joista kouluiän haasteena on pysyvyyden ja osaamisen tunteen ja toisaalta riittämättömyyden tunteen välinen ristiriita (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 53, 149).

Toisen tärkeän teoreetikon Sigmund Freudin psykoseksuaalisen teorian mukaan lapsi käy kouluiässä läpi latenssivaihetta, jossa psykoseksuaalinen kiinnostus kerää voimia nuoruutta varten. Sen sijaan oleellista on kognitiivisten ja sosiaalisten taitojen kehittyminen. Myös lapsen kriittisyys itseään kohtaan lisääntyy egon (tietoinen minä) ja superegon (omatunto) voimistuessa. (em., 149.)

Kouluikäisen lapsen olennaisimpia persoonallisuuden kehityksen osa-alueita ovat minäkäsityksen ja itsetunnon kehittyminen. "Kuka minä olen" on minän kehityksen tärkein kysymys tässä ikävaiheessa. Lapsi alkaa pikkuhiljaa hahmottaa niin omia kuin muidenkin erilaisia persoonallisuuden piirteitä ja sitä, miten jokainen on oma erillinen yksilönsä. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 146.) Myös Laineen mukaan kouluikä on herkintä aikaa minäkäsityksen ja itsetunnon kehittymiselle, koska lapsi saa koulusta useita vertailukohteita, irtautuu kodista sekä

saa systemaattista palautetta muilta ihmisiltä päivittäin. Kavereista, opettajista sekä muista ohjaajista muodostuukin lapselle hyvin tärkeitä ihmisiä. (2005, 33.)

Kronqvistin & Pulkkisen mukaan lapsen ja hänen suorituksien arvioiminen etenkin koulussa muokkaavat ja tuovat uudenlaisia asioita lapsen vuorovaikutussuhteisiin. Hän nauttii uusien asioiden oppimisesta ja on ylpeä uusista tiedoistaan ja taidoistaan. Oppiminen ja harjoittelu nousevat koulun myötä merkittävään asemaan lapsen elämässä ja hänen täytyy suoriutua niistä entistä itsenäisemmin. Suorittamisen ja vertailun korostuminen ikätovereihin tekee lapsesta herkän palautteelle ja hän oppii huomaamaan, mitä asioita muut pitävät hänessä hyvinä ja toivottavina. Kaikella tällä on paljon merkitystä lapsen minäkäsitykselle. Vastuunottamisen ja itsenäisyyden lisääntymisestä huolimatta koulutiensä aloittava lapsi tarvitsee vielä paljon aikuisen läsnäoloa, tukea ja ohjaamista. (2007, 146–147.)

Kouluikäisellä lapsella on paljon ihanteita, joiden kaltaiseksi hän haluaisi tulla. Myös sosiaalinen vertailu eli oman osaamisen vertailu muiden osaamiseen korostuu ja lapsen omat arviot itsestään ovatkin jo hyvin realistisia. Tuki ja kannustus sekä myönteinen minäkäsitys ovat kouluikäiselle erittäin tärkeitä, koska omat heikkoudet ja niistä syntyvä huonommuuden tunne ovat vielä todella herkkiä ja arkoja paikkoja lapselle. Kuitenkin ihanteet ja ikätovereihin vertaaminen ovat tärkeitä tekijöitä minäkäsityksen kehittymiselle. (em., 148.)

Tunteiden ilmaiseminen ja niiden nimeäminen sekä pettymysten sietokyky kehittyvät myös erityisesti kouluiässä. Tällöin tilanteet, joissa lapsi voi opetella epäonnistumista ja virheiden tekemistä, ovat erittäin arvokkaita. Yhtäläillä onnistumisen kokemukset nousevat hyvin tärkeään rooliin lapsen elämässä. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 148–149.)

3.4 Sosiaalinen ja moraalinen kehitys

”Ihmisellä on synnynnäinen taipumus liittyä muihin ihmisiin” (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 35). Sosiaalinen kehitys tarkoittaa yksilön kehittymistä erilaisten ryhmien ja yhteisöjen jäseneksi. Tämän kehityksen kautta ihminen tulee tietoi-

seksi sekä omasta erillisyydestään että myös tarpeesta liittyä toisiin ihmisiin. Vuorovaikutussuhteiden kautta luomme perustaa minäkäsityksellemme sekä sosiaaliselle minuudelle eli sille, millaisia olemme toisten seurassa. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 35–36.) Sosiaalinen ja psyykinen kehitys kytkeytyvätkin vahvasti toisiinsa, ja niitä on mahdoton erottaa toisistaan.

Koululla on iso ja tärkeä rooli lapsen sosiaalisessa elämässä. Lapsi pyrkii edistämään ja pitämään yllä etenkin tärkeiksi katsomiaan sosiaalisia suhteitaan, kehittämään sosiaalista identiteettiään sekä havainnoimaan ja omaksumaan sosiaalisia taitojaan ja normejaan ympäristöstään joka päivä. (Anttila & Juvonen 2004, 130.) Myös Kronqvistin & Pulkkinen mukaan sosiaalisten taitojen merkitys tulee yhä tärkeämmäksi, kun lapsi aloittaa koulun. Lapsen sosiaaliset suhteet laajenevat uusien ystävien sekä koulukavereiden myötä ja heidän kanssaan vietetään yhä enemmän aikaa. Sosiaalinen havaitseminen eli miten muut suhtautuvat häneen ja miten hän itse ymmärtää toisilta saatavaa palautetta, nousee huomattavasti tärkeämpään rooliin kuin aikaisemmin. Toisten ajatuksien, tunteiden ja käyttäytymisen vaikutus lapseen sekä erityisesti se, miten hän havaitsee ja tulkitsee toisten ihmisten puhetta, ilmeitä ja eleitä, liittyvät olennaisesti sosiaaliseen havaitsemiseen. (2007, 154–155.)

Myös Korhokangas (1998, 198) korostaa ystävyys-suhteiden merkitystä samankäisiin tovereihin kouluikäisen lapsen elämässä. Kronqvist & Pulkkinen painottavat, että ystävyys-suhteista on paljon hyötyä lapselle ja ne toimivat sekä sosiaalisena että kognitiivisena voimavarana. Kehityshaasteiden ja -siirtymien läpikäyminen on helpompaa lapsille, joilla on ystäviä. Myös riidat ja konfliktitilanteet ystävien välillä ovat kehityksen kannalta tärkeitä, koska niitä on myös opittava sovitteluun ja ratkaisemaan. Näin lapsi pääsee harjoitteluun ja oppimaan ehkä elämänsä tärkeimpiä ja eniten tarvitsemiaan taitoja kuten kompromissien tekemistä, vuorottelua, yhdessä ongelmista puhumista, anteeksipyyttämistä sekä empaattista suhtautumista toisiin ihmisiin. (2007, 156.)

Moraalinen kehitys

Moraalia eli hyvän ja pahan, oikean ja väärän erottamista ovat tutkineet useat eri tutkijat. Näistä Kronqvist & Pulkkinen mainitsevat Jean Piaget'n, Lawrence Kohlbergin sekä Carol Gilliganin. Kahden ensimmäiseksi mainitun kritiikkiäkin saaneet teoriat jakavat moraalin kehityksen kolmeen eri tasoon. Piaget'n teorian mukaan koulunsa aloittava lapsi on kehityksessään yhteistyömoraalin vaiheessa, jossa lapsi oppii ja ymmärtää hyvin leikkien ja pelien sääntöjä ja toimii niiden mukaisesti. Sääntöjä pidetään kuitenkin vielä muuttumattomina. Noin 10-vuotiaana, kun lapsi siirtyy autonomisen moraalin vaiheeseen, hän alkaa ymmärtää, että säännöt ovat ihmisten välisiä sopimuksia ja niitä voidaan muuttaa yhteisestä sopimuksesta. (2007, 124–127.)

Kohlbergin moraalin kehityksen kaikki kolme tasoa jakautuvat vielä kahteen eri vaiheeseen. Sitä on hankalampi jakaa selkeästi eri ikävaiheisiin, koska yksilön oma sekä myös kulttuurin kehitys vaikuttavat siihen, millä tavalla moraalin kehitys etenee. Kouluikäisen lapsen kehitysvaiheeseen liittyy kuitenkin pääosin sovinnaisen moraalin taso, jossa lapsi haluaa toimia perheen tai jonkin muun ryhmän odotuksia ja arvoja vastaavalla tavalla. Toisten miellyttäminen, tarve olla kiltti ja hyvä niin omasta kuin muidenkin mielestä, hyväksytyksi tuleminen ja auktoriteettien kunnioittaminen ovat olennaisia tässä kehityksen vaiheessa. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 125, 160–161.)

Nykyään kuitenkin painotetaan, että lapsen kyky empatiaan vaikuttaa suuresti hänen moraalinsa kehittymiseen. Empatian alkulähde on äidin ja lapsen varhaisessa vuorovaikutuksessa, ja tällä koko elämän läpi kestäväällä sosioemotionaalilla kehityksellä on hyvin merkityksellinen rooli, millä tavoin lapsi tekee moraaliset päätöksensä ja toimii niiden mukaisesti. (em., 160.)

4 KATSAUS AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN

Musiikkiharrastuksella on suotuisia ja hyvää tekeviä vaikutuksia ihmisen psyykkiselle ja fysiologiselle terveydelle ja täten myös yleiselle hyvinvoinnille (Koelsch 2012, 235). Musiikin ja musiikinopiskelun ihmisten hyvinvointia lisääviä ja tehostavia vaikutuksia on tutkittu paljon ja tutkitaan edelleen. Sitä tutkitaan monilla eri tieteenaloilla sekä niiden yhdistelmillä kuten esimerkiksi lääketieteen, musiikkitieteen, kasvatustieteen sekä humanististen tieteiden aloilla.

Aihe on hyvin ajankohtainen ja jopa trendikäs nykyään. Aiheesta on julkaistu lukuisia tutkimuksia ja artikkeleita eri alojen lehdissä ja julkaisuissa. (ks. Kelttilaine 1992; Ahonen-Eerikäinen 1997; Sinkkonen 1997; Tikkanen 2004; Mills 2007; Jaantila 2009; Karjula 2009; Soinila & Särkämö 2009; Tervaniemi 2009; Levitin 2010; Piirto 2010; Koelsch 2012; Hyry-Beihammer, Joukamo-Ampuja, Juntunen, Kymäläinen & Leppänen 2013; Jokinen 2014.)

Tässä luvussa keskitytään erityisesti kahden eri tieteenaloilla toimivan tutkijan Hans Günther Bastianin ja Minna Huotilaisen tutkimustuloksiin ja näkemyksiin musiikin harrastamisen merkityksestä lapsen kasvulle ja kehitykselle. Molemmat tutkimukset ovat laajoja ja luotettavasti toteutettuja ja näin ollen hyvin merkittäviä työn aiheen kannalta. Tutkimusten tulokset tukevat vahvasti käsitystä musiikin- ja soitonopiskelun lukuisista hyödyistä lapsen kasvulle ja kehitykselle sekä koulussa tarvittaville taidoille ja valmiuksille.

4.1 Soitonopiskelun vaikutukset lapsen kasvulle ja kehitykselle

Laajin löytämäni tutkimus aiheesta on saksalaisen musiikkitieteilijän Hans Günther Bastianin ja hänen työryhmänsä kvantitatiivisia sekä kvalitatiivisia menetelmiä sisältämä tutkimus musiikkiharrastuksen, etenkin soitonopiskelun ja siihen liittyvän yhteissoiton vaikutuksista lapsen kasvulle ja kehitykselle. Tutkimustulokset on julkaistu vuonna 2000 ilmestyneessä 686-sivuisessa teoksessa ”Musik(erziehung) und ihre Wirkung”. (Bastian 2002, 19; Aho 2005, viitattu

20.3.2014.) Teos löytyy vain alkuperäiskielellä, joten päälähteenä käytetään Kallevi Ahon kirjoittamaa referaattia kyseisestä tutkimuksesta.

Tutkimus toteutettiin viidessä eri berliiniläisessä peruskoulussa, joihin laadittiin musiikkipainotteinen opetusohjelma. Kaksi kertaa viikossa olleet musiikintunnit sisälsivät jonkun instrumentin opiskelua ja yhteissoittoa pienemmissä tai laajemmissa kokoonpanoissa. Vertailuryhmänä taas oli kaksi peruskoulua, joissa noudatettiin normaalia tietoaaineisiin painottuvaa opetusohjelmaa. Musiikkia oli vain yksi kerta viikossa eivätkä soitonopiskelu ja yhteissoitto olleet pakollisina aineina. Tutkimuksen alkaessa lähtökohdiltaan mahdollisimman samanlaiset lapset olivat 6–7-vuotiaita ja sen päättyessä 12-vuotiaita. Perusteelliseen yli kahdeksan vuotta kestäneeseen tutkimuksen suunnitteluun ja tulosten analysoimiseen osallistui useita psykologeja ja musiikkipedagogeja. (Aho 2005, viitattu 20.3.2014.)

Sosiaalisten taitojen kehittyminen

Bastianin tutkimusryhmän tulokset olivat osittain jopa sensaatiomaisia. Tulokset osoittivat, että soittoharrastus yhteismusisointineen tukee ja edesauttaa lapsen kehitystä monilla eri tavoin. Huomattavin positiivinen vaikutus näkyi lasten sosiaalisten taitojen kehitymisessä. Suvaitsevaisuus, toisten huomioon ottaminen, omista kokemuksista oppiminen, sosiaalisten syy-seuraussuhteiden ymmärtäminen sekä ristiriitatilanteista selviäminen kypsyivät huomattavasti nopeammin sekä varhaisemmin soittavilla kuin vertailuryhmän lapsilla. (em.; ks. Koelsch 2012, 240.)

Etenkin yhteissoitolla oli tärkeä rooli näiden taitojen kehitymisessä. Taitavasti toteutetussa yhteissoitossa kaikki toimivat toisiaan tukien ja innostaen parhaaseen mahdolliseen yhteisesti sovittuun päämäärään tähdäten. Sen avulla taitava pedagogi voi antaa ujommalle ja hiljaisemmalle lapselle tärkeän roolin sekä enemmän näkyvyyttä ja asettaa taas dominoivimman lapsen hetkeksi takalalle. Näin molemmat saavat kokea ja nähdä toistensa toistensa paikalta. (Aho 2005, viitattu 20.3.2014.)

Tunteiden käsittely ja säätely

Soitonopiskelulla oli positiivinen vaikutus myös erilaisten tunteiden kohtaamiseen ja hallintaan. Esimerkiksi aggressiivisuus ja etenkin lasten hallitsemattomat vihanpurkaukset vähenivät musisoivien lasten keskuudessa. Eräs tutkimuksen kommentoijista tiivisti tämän tuloksen lauseeseen: ”Se joka musisoi, ei heittele palopommeja.” Tutkimus vakuutti myös Saksan silloisen sisäministerin, joka totesi virkaanastujaispuheessaan: ”Se joka sulkee musiikkikouluja, vahingoittaa (maan) sisäistä turvallisuutta.” (Aho 2005, viitattu 20.3.2014.)

Myös Huotilainen painottaa musiikin merkityksen tärkeyttä tunteiden käsittelyssä ja säätelyssä. Monenlaisiin tunnetiloihin mukaan meneminen ja niiden kautta saatava uusi tieto omista reaktioista ja tuntemuksista, mahdollistuu musiikkia kuuntelemalla sekä erityisesti itse soittamalla ja laulamalla. Tunteiden näyttäminen on sallittua ja siihen jopa kannustetaan musiikkia soitettaessa ja esitettäessä, joka poikkeaa paljon monien muiden harrastusten osalta. (2011, 41–42.) Hyry-Beihammerin ym. (2013, 152) mukaan soitonopiskelun kautta voi saada välineitä tunteiden ilmaisemiseen sekä mahdollisuuksia muiden kohtaamiseen ja yhteisöllisiin musiikkikokemuksiin.

Soitonopetuksessa oppilaan ja opettajan suhteen intensiivisyys muistuttaa monin tavoin psykoterapiasuhdetta. Kaksi ihmistä tapaa toisensa säännöllisesti kerran tai kahdesti viikossa. Tapaamisten aiheena ovat tunteet ja niiden mahdollisimman monipuolinen ilmaiseminen, vieläpä siten, että ne välittyvät kolmannelle osapuolelle eli kuulijalle. (Sinkkonen 1997, 51.)

Soitonopiskelu ja älykkyyden kehittyminen

Aho kertoo häkeltyen Bastianin tutkimustuloksiin viitaten soitonopiskelun myönteisistä vaikutuksista myös lasten älykkyyden kehittymiselle. Selvin syyseurausyhteys soittoharrastuksen ja älykkyyden kehittymisen välillä todettiin 6–10-vuotiailla lapsilla. Tätä voidaan paljolti selittää musisoivien lasten nopeammalla henkisellä kypsymisellä, joka vaikuttaa suoraan älykkyyden kehittymiseen. (2005, viitattu 20.3.2014; ks. Koelsch 2012, 238.)

Suurimman hyödyn soitonopiskelusta saivat ne lapset, jotka olivat jo koulunkäynnin alkaessa sosiaalisesti torjuttuja ja syrjäytyneitä ja joiden älykkyysosamäärä oli alle keskitason. Bastian pitääkin tätä tulosta hyvin merkittävänä, koska tällä tavoin kodeistaan kaikista heikoimmat lähtökohdat saaneet lapset voisivat ajan mittaan sijoittua ja pärjätä paremmin yhteiskunnassa ja kasvaa tasapainoisimmiksi ihmisiksi musiikin, soittamisen ja musiikkikasvatuksen avulla. (Aho 2005, viitattu 20.3.2014.)

Keskittymiskyvyn ja luovuuden lisääntyminen

Keskittymiskyvyn paraneminen ja musiikin vaikutus lasten luovuuteen lisääntyivät musisoivien lasten keskuudessa. Tällainen luovuuden lisääntyminen näyttäisi antavan hyvät lähtökohdat ennakkoluulottomammin ja idearikkaammin ajattelevaksi ihmiseksi kasvamisessa. Soittaminen ja yhteissoitto myös vähensivät koulunkäynnin vähitellen lisäämää lasten ahdistuneisuutta soitonharjoittelusta ja julkisista esiintymisistä huolimatta. Ne paransivat oppimis- ja suoritusmotivaatiota sekä kehittivät emotionaalista herkkyyttä ja vastaanottokykyä. (em.)

Soittamisessa käytetään ja työllistetään aivojen molempia puoliskoja ja kaikkia kerroksia samanaikaisesti. Näin se vaikuttaa positiivisesti myös assosiaatiokykyyn (eri tilanteissa opittujen taitojen yhdistäminen uusiin tilanteisiin) sekä kykyyn yhdistää asioita epäsovinnaisella ja luovalla tavalla. Se antaa paljon tilaa omalle luovuudelle, huolimatta siitä, että se vaatii ja kasvattaa sekä pitkäjänteisyyttä että kurinalaisuutta. (em.)

Vaikutus muuhun oppimiseen

Yksi ilmiömäisimmistä tuloksista Bastianin tutkimuksessa oli soitonopiskelun vaikutus yleiseen koulumenestykseen. Suoritukset paranivat kaikissa aineissa, erityisesti matematiikassa, äidinkielessä ja vieraissa kielissä vaikka soitonopiskelu vaati lapsilta paljon aikaa. Soittoharrastuksen monella tapaa lasta positiivisesti kehittävä vaikutus kasvattaa hänen tietoisuuttaan omasta itsestä sekä ympäröivästä maailmasta. Myös yhteiskunnassa jylläävä epäterve kilpailuhenkiyys puuttuu oikein ohjatusta musiikkiharrastuksesta. Suurin kilpailu pitäisi käy-

dä itseään vastaan, itsensä kehittämiseksi ja voittamiseksi, ei niinkään muita vastaan. (Aho 2005, viitattu 20.3.2014.)

Soitonopiskelun monipuolisuus

Aho viittaa Bastianin tutkimukseen, että soittamisessa vaaditaan yhtä aikaa tietoista älyllistä analysointia mutta samalla myös tunnetta. Se on psykofyysisesti (miten psyykkiset tekijät vaikuttavat fyysisiin tekijöihin ja päinvastoin) erittäin monimutkainen ja haastava tapahtuma. Myös motoristen valmiuksien täytyy olla riittävän kehittyneitä. Siinä vaaditaan ja kehitetään useiden eri aistitoimistojen saumatonta yhteistyötä, sillä visuaalinen pitäisi ensin hahmottaa päässä salamanopeasti siten, että sen pystyisi tuottamaan motorisesti soittimen kautta korviin kuultuna kauniina ja puhtaana äänenä. Myös hahmotuskyky ja muisti kehittyvät soittamisen kautta huomattavasti. Sitä voidaan vielä tehostaa kappaleten ulkoa harjoittelemisella. (em.)

Hyry-Beihammer ym. painottavat soittamisen kehollisuutta kuten äänen resonanssin, rytmisen tarkkuuden, sorminäppäryyden, artikulaation, fraseerauksen, soinnin sekä tulkinnan yhteyttä soittamisen fyysisyyteen. Myös musiikillinen ymmärtäminen sekä tunteiden ja ajatusten yhdistäminen musiikissa tapahtuvat kehon kautta ja se on myös suurin tie omiin tunteisiin. (2013, 161.)

Soitonopiskelu ja itsetunto

Soittoharrastuksen kautta lapset saivat aitoja onnistumisen ja itsensä ylittämisen kokemuksia, jotka nostattivat itsetuntoa ja paransivat esiintymiskykyä. Tällainen itsetunnon kohotus oli erityisen tärkeää etenkin epävarmojen ja syrjäanvetäytyvien lasten kohdalla. (Aho 2005, viitattu 20.3.2014.) Myös Sinkkonen kirjoittaa musiikin opiskelun hyödyistä kouluikäisen lapsen itsetunnolle. Hän painottaa lapsen luontaista tarvetta oppia uusia asioita ja hallita niitä. Siitä syntyvä osaamisen tunne on yksi parhaista vastamyrkyistä itsetunto-ongelmille. (1997, 50.) Opettajan pedagogisilla taidoilla ja oikeanlaisella toiminnalla on kuitenkin huomattavan suuri merkitys oppilaan itsetunnon kehittymiselle oikeaan suun-

taan, koska pedagogisesti vääränlainen toiminta voi johtaa täysin päinvastaisiin tuloksiin.

Aho painottaa Bastianiin viitaten, ettei lasten soittoharrastusta pitäisi perustella ainoastaan vain älykkyyden ja koulumenestyksen parantumisella vaan enemmänkin sen henkiseen kasvuun ja kehitykseen positiivisesti vaikuttavilla tekijöillä. Hän muistuttaa, että myös ilman soittoharrastusta lapsi voi tulla yhtä älykkääksi, sosiaalisilta kyvyiltään taitavaksi ja luovasti ajattelevaksi aikuiseksi kuin soittoa harrastava lapsi. Tutkimuksen perusteella vain näyttää siltä, että musiikin- ja soitonopiskelu nopeuttavat, aikaistavat sekä tukevat tätä kehitystä monin eri tavoin. (2005, viitattu 20.3.2014.) Vaikka Bastianin tutkimus toteutettiin peruskouluissa musiikin tunteihin sisältyvänä instrumenttiopetuksena, niin näkisin, että samanlaiset hyödyt ja positiiviset vaikutukset olisivat suoraan siirrettävissä myös esimerkiksi musiikkiopiston tai konservatorion tarjoamaan soitonopetukseen.

4.2 Musiikin ja sen harrastamisen merkitys oppimiselle aivotutkimuksen valossa

Aivotutkimus osoittaa, että musiikin harrastamisella ja erityisesti lapsuudessa aloitetulla musiikkiharrastuksella on useita myös musiikin ulkopuolelle ulottuvia hyötyjä. Musiikki on aivojen näkökulmasta erinomainen harrastus ja optimaalista prosessoitavaa aivoillemme. (Huotilainen 2011, 46; Huotilainen 2013, 109.)

Helsingin yliopistossa ja Työterveyslaitoksella työskentelevän dosentin Minna Huotilaisen neurotieteen näkökulmasta kirjoittamat artikkelit käsittelevät musiikin ja sen harrastamisen merkitystä tunteiden säätelyyn, kielen havaitsemiseen, vieraan kielen oppimiseen sekä motoristen ja kognitiivisten taitojen kehitykseen (Lilja-Viherlampi 2011, 7–8). Hän on keskittynyt sekä seurantatutkimuksiin, joissa musiikkia harrastavien ja ei-harrastavien lasten ryhmiä on alettu tutkia jo ennen harrastuksen aloittamista että interventiotutkimuksiin, joissa lasten jakautuminen musiikin ja muun harrastuksen ryhmiin on arvottu. Nämä tekijät ovat tärkeitä, jotta harrastuksen vaikutukset kotitaustojen vaikutuksista voitaisiin erottaa mahdollisimman hyvin. (Huotilainen 2013, 102.)

Yleiset vaikutukset

Huotilainen viittaa Hyden ym. tutkimukseen kuinka lapsen aivoissa tapahtuu nopeaa uudelleenorganisointia jo heti musiikkiharrastuksen (soittimen soittamisen tai laulamisen) aloittamisvaiheessa. Aivoissa havaitaan toimintaa jo muutaman kuukauden kuluttua musiikkiharrastuksen aloittamisesta, joka liittyy oman soittimen äänen ja sen sävyjen analysoimiseen. Noin 15 kuukauden kuluttua havaitaan muutoksia jo aivojen rakenteissa. Kuuloaivokuoren alueet ovat laajentuneet, hienomotoriseen säätelytoimintaan ja oppimiseen osallistuvat alueet ovat kasvaneet sekä aivopuoliskoja yhdistävä hermorata on vahvistunut. (2013, 102.)

Edellä mainitut aivoalueet eivät ole vain musiikkialueita aivoissa, vaan niihin kehittyvä isompi kapasiteetti on myös muiden kuulemiseen ja hienomotoriseen toimintaan liittyvien toimintojen käytettävissä. Musiikillisten taitojen kehittymisen ja oppimisen lisäksi tällainen aivoalueiden toiminnan tehostuminen ja laajeneminen näkyvät myös muilla elämänalueilla, kuten esimerkiksi koulussa tarvittavissa taidoissa ja valmiuksissa. (Huotilainen 2013, 102.)

Musiikkiharrastus ja kielelliset kyvyt

Huotilainen viittaa omaan ja Putkilaisen kanssa kirjoittamaan artikkeliinsa, kuinka musiikilla ja kielellä on paljon yhteistä. Ne kietoutuvat toisiinsa monimutkaisella tavalla. Molemmat toimivat viestinnän välineinä ja kuulokyky on molemmissa merkittävässä roolissa. Kuulojärjestelmän alueella havaitaan laajentumista ja tehostumista jo 3–12 kuukauden kuluttua soittoharrastuksen aloittamisesta. Musiikkia harrastavat lapset ovat saaneet parempia tuloksia verrattuna musiikkia harrastamattomiin lapsiin kielellisiä kykyjä tutkittaessa. Useissa eri tutkimuksissa, joihin Huotilainen artikkelissaan viittaa, on havaittu, että musisoivat lapset muistavat loruja, sanalistoja ja sanojen järjestyksiä paremmin, heidän lukutaitonsa on parempi sekä heidän kielellinen muistinsa on kehittyneempi. (2011, 42; 2013, 103–104.)

Piirron haastattelema tutkija Riia Milovanov korostaa myös musiikin ja puheen samankaltaisuutta. Jotta voi soittaa oikein, täytyy ensin kyetä kuulemaan se, mitä haluaa soittimellaan tuottaa. Sama pätee myös puheeseen. (2010, 30.) Sekä musiikin että puheen käsittely vaativat kuulonvaraista muistia sekä kykyä tarkastella äänimaisemaa siten, että kokonaisuudesta pystyy erottamaan yksittäisiä, tarpeellisia ääniä ja samanaikaisesti kuulemaan ja hahmottamaan myös kokonaisuuden (Koelsch 2012, 242). Tämän taidon harjoittaminen ja tarpeellisuus tulevat selkeästi esiin etenkin yhteissoitossa ja miksei myös soittotunnilla, kun opettajan ”malliksi” soitosta pitäisi erottaa kokonaisuuden lisäksi myös yksityiskohtaisia äänen sävyjä ja painotuksia.

Etenkin lukemisen ja kirjoittamisen häiriöistä kärsivät lapset hyötyisivät suuresti musiikin harrastamisesta, mutta useat musiikkiopiston pääsykokeissa käytettävistä tehtävistä ovat lukihäiriöisille lapsille liian haasteellisia. Musiikkiopistojärjestelmää ja soitonopetusta pitäisikin kehittää ja suunnata myös näiden lasten tarpeisiin. (Huotilainen 2011, 43.)

Vaikutus vieraan kielen oppimiseen

Musiikkiharrastuksesta on suuresti hyötyä myös vieraan kielen oppimisessa, etenkin sen ääntämisessä ja kuullun ymmärtämisessä. Tämä perustuu pitkälti kuulemisen harjoitteluun sekä hyvin tarkkaan ja monipuoliseen äänensävyjen analysoimiseen ja tuottamiseen musiikkia soittaessa tai lauletaessa. Se jättää kuulojärjestelmän avoimemmaksi ja helpottaa näin vieraan kielen äännekartan muodostumista. Jo vähäinen (45 minuuttia viikossa) musiikin harrastaminen vaikuttaa vieraan kielen lausumisen ja havaitsemisen taitoihin. Myös useat muut kansainväliset tutkimukset tukevat näitä tuloksia. (Huotilainen 2011, 43–44; Huotilainen 2013, 104–105.)

Musiikki ja motorinen kehitys

Soittaminen vaatii niin karkea-, hieno- että myös havaintomotorisia eli eri aistitoimintojen yhteistyötä vaativia taitoja. Se edesauttaa lihaksien, nivelten, jänteiden sekä ääreishermoston kunnossa pysymistä (Koelsch 2012, 238). Huotilai-

nen viittaa Gaserin & Schlaugin artikkeliin, kuinka soitonopiskelun harrastaminen vaatii tarkkaa motorista toimintaa ja kehittää siten voimakkaasti motorisia sekä tuntojärjestelmän alueita aivoissa. Esimerkiksi viulistien vasemman käden laajentuneet tuntoedustusalueet mahdollistavat yksittäisen sormen erittäin tarkasti säädeltyjä hienomotorisia toimintoja. (2011, 44.)

Huotilainen kertoo artikkelissaan sekä viittaa Hutchinsonin ym. ja Bengtsonin ym. artikkeleihin, kuinka instrumentin harjoittelemisen myötä kasvaneet pikkuaiivot vaikuttavat voimakkaasti motoristen sarjojen automatisoitumiseen. Lisäksi aivojen motoristen alueiden ja lihasten väliset hermoradat paksuuntuvat ja näin tieto aivokuorelta lihaksistolle kulkee nopeammin ja monipuolisemmin. Hän korostaa, että motorisen järjestelmän sekä tuntoalueiden laajempi ja nopeampi kapasiteetti musiikkiharrastuksen seurauksena, on käytettävissä myös muuhun toimintaan, kuten kirjoittamiseen, piirtämiseen tai liikesarjojen oppimiseen. (2011, 44; 2013, 107–108.)

Muiden kognitiivisten taitojen kehitys

Useiden tutkijoiden tekemissä kognitiivisia taitoja käsittelevissä testeissä ja tutkimuksissa on havaittu selkeä yhteys musiikkiharrastuksen ja näiden taitojen kehittymisen välillä. Musiikkia harrastavat lapset suoriutuivat muita lapsia paremmin kognitiivisia tehtäviä, kuten lukemista, äännetietoisuutta, kielellistä muistia ja sujuvuutta sekä yleistä älykkyyttä sisältävissä testeissä. Testitulokset olivat parantuneet myös matemaattisissa testeissä sekä päättelykykyä vaativissa tehtävissä. Pitkittäistutkimuksilla, jotka tehdään ensimmäisen kerran jo ennen kuin lapsi aloittaa musiikkiharrastuksen ja joissa lapset arvotaan musiikki- ja muun harrastuksen ryhmiin, on pyritty mahdollisimman hyvään luotettavuuteen. Näissä tutkimuksissa on huomioitu, ettei lapsen aiemmillä kognitiivisilla kyvyillä, perityillä musiikillisilla taidoilla, perheen sosiaalisella asemalla tai asenteella musiikkia kohtaan ole vaikutusta tutkimustuloksiin. (Huotilainen 2011, 44–45.)

Huotilainen pohtii, miten musiikkiharrastuksella voi olla näin laaja-alaisia vaikutuksia kognitiivisten taitojen kehittymiselle ja miten voidaan selittää esimerkiksi

matemaattisten taitojen ja päättelykyvyn kehittyminen. Tutkijat ovat selittäneet tuloksia muun muassa tarkkaavaisuusteorian avulla. Koska musiikkiharrastus vaatii ja kehittää tarkkaavaisuuden suuntaamista, keskittymistä, mieleenpainamista, kuulemista, motorisia taitoja, toiminnan ohjausta sekä tunneilmaisua, myös muu oppiminen, testeistä suoriutuminen ja akateemisten taitojen saavuttaminen on siksi helpompaa. (2011, 45; 2013, 106.)

Huotilainen viittaa Tallalin & Gaabin artikkeliin, jossa myös korostetaan tarkkaavaisuuden säätelyyn liittyvien kykyjen kehittymistä musiikkia harrastettaessa. Musisoiminen vaatii hyvin tarkkaa keskittymistä sekä kykyä ajoittaa oma toiminta synkronissa muiden toiminnan kanssa esimerkiksi yhteissoitossa. Jos tarkkaavaisuus kääntyy johonkin muuhun, soitto tai laulu katkeaa heti ja lapsi saa palautteen tarkkaavaisuuden lipsahtamisesta sekä motorisen kanavan että myös kuulojärjestelmän kautta. Kuulojärjestelmällä sekä tarkkaavaisuudella ja sen tahattomalla kääntymisellä onkin vahva yhteys toisiinsa. Näyttääkin, että tällainen välittömästi ja oikea-aikaisesti saatu palaute, auttaa lapsen aivoja oppimaan tarkkaavaisuuden säätelyä muunlaisia tehtäviä ja harrastuksia tehokkaammin. (2011, 46; 2013, 106.)

Musiikki sisältää selkeitä sisäkkäisiä ja peräkkäisiä rakenteita, jotka ovat jaettavissa aina pienempiin rakenteellisiin osiin. Näiden rakenteiden hahmottaminen onnistuu parhaiten itse soittamalla tai laulamalla. Joidenkin tutkijoiden kuten Tallalin & Gaabin mukaan, joihin Huotilainen viittaa, tällainen rakenteiden hahmottaminen voisi ulottua myös musiikin ulkopuolelle. Näin se vaikuttaisi kaikille niille elämän alueille, joilla tarvitaan järjestelmällisyyttä, toiminnan systemaattista suunnittelua, ongelmien ratkaisukykyä sekä osista koostuvien kokonaisuuksien hahmottamista. Tämä voisi myös selittää, miksi musiikkia harrastavat lapset saavat niin laaja-alaisia etuja harrastuksestaan. (Huotilainen 2011, 46; Huotilainen 2013, 107.)

5 SOITONOPETTAJILLE TOTEUTETUN KYSELYN TULOKSET

Tässä luvussa tarkastellaan ja avataan kyselystä saatuja tuloksia, jotka käsitellään nimettöminä sekä reflektoidaan niitä aikaisempiin tutkimuksiin ja julkaisuihin sekä teorian tietoon aiheesta. Luvun lopussa olevassa yhteenvedossa pyritään vielä tiivistämään saadut tulokset korostamalla soitonopettajien tärkeimpinä pitämiään näkökulmia soitonopetuksen hyödyistä 6–11-vuotiaiden lasten kasvulle ja kehitykselle.

5.1 Kyselyn toteutus

Pienimuotoinen, laadullisin menetelmin tehty tutkimus toteutettiin sähköpostikyselynä viidelle kokeneelle soitonopettajalle, koska halusin saada myös käytännöstä kumpuavaa tietoa heidän näkemyksistään ja ajatuksistaan soitonopiskelun hyödyistä lapsen kasvulle ja kehitykselle. Mukana oli sekä jousisoitin- että pianonsoitonopettajia, jotka olivat toimineet soitonopettajina 15–20 vuotta, ja eräs vastaajista jo lähes 40 vuotta. Yksi tärkeimmistä kriteereistä opettajien valinnalle oli, että heillä olisi mahdollisimman paljon kokemusta ja näkemystä juuri alakouluikäisten sekä hieman sitä nuorempien lasten soitonopetuksesta.

Kyselylomake (Liite 1) sisälsi viisi avointa kysymystä, joista viimeinen oli ”vapaa sana” aiheeseen liittyen. Lomake testattiin yhdellä soitonopettajalla. Kysymykset jaoteltiin neljään eri kehityksen osa-alueeseen: fyysiseen ja motoriseen, kognitiiviseen, sosioemotionaaliseen sekä moraalin kehitykseen, jotka olivat siis lähes samat kuin kolmannen luvun teoriaosuudessakin. Ainoa eroavaisuus oli, että persoonallisuuden kehitys ja sosiaalinen kehitys oli yhdistetty saman otsikon alle sosioemotionaaliseksi kehitykseksi.

Jokaista opettajaa pyydettiin osallistumaan kyselyyn heitä henkilökohtaisesti tapaamalla, koska näin vastausten palauttamisen varmuus olisi parempi. Kyselyyn vastaaminen tapahtui pääasiassa syys-lokakuun 2014 aikana. Vastausaikaa jouduttiin pidentämään noin kahdella viikolla ja vastauksia jouduttiin pyytämään useamman kerran muutamalta osallistujalta. Kyselyn vastaukset saatiin

lopulta kuitenkin jokaiselta viideltä opettajalta, vaikkakin yksi niistä toteutettiin puhelinhaastatteluna.

5.2 Fyysinen ja motorinen kehitys

Tämä kehityksen osa-alue jaettiin karkea-, hieno- ja havaintomotorisiin taitoihin vastaamisen helpottamiseksi ja selkeyttämiseksi. Käsitteet avattiin vielä siten, että karkeamotorinen toiminta käsitti lihastoimintojen hallintaa ja koordinaatiota, hienomotorinen tarkkuutta vaativia toimintoja, esimerkiksi sormien eriytyntä käyttöä sekä havaintomotoriikka eri aistitoimintojen yhteistyötä.

5.2.1 Karkeamotoriikka

Vastauksissa painottui selkeästi, kuinka soitonopiskelu kehittää ja opettaa lapselle kehon hallintaa. Soitonopetuksen avulla lapsi tutustuu kehoonsa ja sen eri osiin ja niiden toimintaan jo heti alkeisopetuksessa ja oppii tuntemaan kehoaan paremmin. Hyvän, luontevan soittoasennon ja sen säilyttämisen (yksi vastaajista käytti nimitystä *perustukiasento*) sekä luonnollisten liikeratojen etsimisen ja harjoittamisen myötä lapsen lihashallinta ja tarkoituksenmukainen ja tiedostavampi lihaksiston käyttö kehittyvät. Lihasten voima ja käytettävän voiman määrä kehittyvät soittoasennon ylläpidon ja liikeratojen oppimisen avulla. Tunneilla käydään myös läpi, miten seisotaan ja istutaan oikein. Nämäkin kehittävät yleistä lihashallintaa, kuten tukilihaksien käyttöä ja niin kuin yksi vastaajista sanoi ”*luonnollista olemista*”. Myös Koelsch mainitsee kirjassaan soitonopiskelun vaikuttavan positiivisesti lihashallinnan ylläpitoon (2012, 238).

Koordinaation kehitys tuli esiin käsien työskentelyssä etenkin jousisoittimissa, jossa kädet tekevät eri liikettä, eri suuntiin, eri aikaan. Kehon keskiviivan ylitys jousisoittimissa mainittiin merkittävänä asiana yhdessä vastauksista. Myös soiton tauottaminen liikunnallisilla liikkeillä ja leikeillä kehittävätkin lihastoimintojen hallintaa sekä koordinaatiota. Kronqvistin & Pulkkinen (2007, 134) mukaan kouluiän tärkein kehitysmuutos karkeamotoriikassa onkin juuri lihasten koordinaation kehittyminen, jota soitonopiskelu siis tukee monin eri tavoin.

Muutama vastaajista huomasi, että edellä mainitut koordinaatiota kehittävät tehtävät soitonopiskelussa muokkaavat aivojen toimintaa ja muodostavat uusia yhteyksiä aivoissa. Kaiken tämän tarkoituksena olisi löytää mahdollisimman hyvin toimiva automaatio soittamisessa. Tähän harjoittelun myötä tapahtuvaan motoristen sarjojen automatisoitumiseen sekä aivojen toiminnan kehittymiseen ja hermoratojen vahvistumiseen viittaa myös Huotilainen (2011, 44; 2013, 102) omilla artikkeleissaan.

5.2.2 Hienomotoriikka

Hienomotoristen taitojen (mm. käsien eriytynyt käyttö) opiskelu soitonopetuksessa aloitetaan useimmiten ensin ilman soitinta erilaisten harjoitusten muodossa. Sen jälkeen edetään vähitellen, ”*pala palalta*”, helpoista haastavampiin tehtäviin. Yksi vastaajista korosti vanhan jo opitun taidon kertauksen merkitystä edellytyksenä uuden oppimiselle. Tällainen asteittain oppiminen tuli hyvin esiin pianonsoitonopettajan vastauksessa. Pianon soittaminen aloitetaan ensin koko kädellä (nyrkillä), sitten pompotellaan yhdellä sormella, jotta opittaisiin, miten sormi laskeutuu koskettimelle. Sen jälkeen edetään ottamalla aina yksi sormi kerrallaan mukaan. Nuotteja ei ole, jotta lapsi voisi keskittyä ainoastaan käden ja sormien liikkeeseen. Kaiken tämän pitäisi tapahtua lapsen ehdoilla.

Soitonopiskelun avulla lapsi oppii molempien käsien eriytynyttä, luontaista käyttöä. Yhdessä vastauksessa painotettiin etenkin sormien eriytynyttä käyttöä (toimimista itsenäisesti), jonka myötä sormien lihasvoima ja -hallinta sekä tarkkuus paranevat. Näin sorminäppäryys kehittyy ja se lisää tarkkuutta myös muissa sitä vaativissa tehtävissä. Myös toisessa vastauksessa arveltiin, että hienomotoristen taitojen harjoittaminen soitonopiskelussa ”*avaa käytäviä*” myös toisenlaiseen hienomotoriseen työhön. Nämä painottuvat myös Huotilaisen (2011, 44; 2013, 102) neurotieteen näkökulmasta kirjoittamissa artikkeleissa. Ahosen ym. (1998, 172) mukaan jopa 60 % koulussa ensimmäisillä luokilla tapahtuvasta työskentelystä edellyttää erilaisia hienomotorisia taitoja. Soitonopiskelussa harjoiteltavat hienomotoriset taidot tukevat siis myös koulussa paljon tarvittavia ja opittavia hienomotorisia taitoja.

Yksi opettajista piti hienomotoristen taitojen oppimisen yhteydessä merkittävänä kehonosien (esim. ranne, kämmenselkä, kyynär-, olkavarsi, leuka, lantio) nimeämistä, jonka avulla lapsi tulee niistä tietoiseksi sekä tutustuu näin kehon eri osiin ja niiden toimintaan. Tämä on hyvin luontevaa soitonopiskelun yhteydessä ja usein lapsista hyvin hauskaa. Kehon eri osat saavat merkittäviä tehtäviä ja toiminnallisia merkityksiä ja näin lapsen myönteinen kehonkuva vahvistuu.

5.2.3 Havaintomotoriikka

Kaikki opettajat vastasivat soitonopiskelun kehittävän merkittävästi havaintomotorisia eli eri aistitoimintojen yhteistyötä kehittäviä taitoja. Vastauksista kävi ilmi, että havaintomotoriikan kehittyminen on pitkäaikainen prosessi ja kietoutunut tiiviisti soitonoppimiseen. Musiikin tai äänen tuottaminen vaatii ja kehittää sekä näkö-, kuulo- että liikeaisteja sekä niiden yhteistyötä, joka on vaativaa mutta silti hyvin luontaista oppia lapselle.

Soittaessa visuaalinen nuottikuva pitäisi pystyä tuottamaan ääneksi mahdollisimman rennolla, oikeanlaisella liikkeellä sekä samalla ja jo ennen äänen syntymistä pystyä kuulemaan ja kuuntelemaan äänen sävyä ja sen voimakkuutta. Vielä yhtä aikaa kaiken tämän kanssa pitäisi ennakoida ja valmistella jo seuraavaa ääntä. Tällainen soittoharrastuksen monipuolisuus ja useiden aistitoimintojen yhteistyö tuli esiin myös Bastianin (Aho 2005, viitattu 20.3.2014) tutkimuksessa. Yksi opettaja totesikin, että *”aivot kasvaa niin että pää leviää.”* Yhdessä vastauksessa mainittiin, että tämä kaikki lisää itsetuntemusta ja oikeanlaista kriittistä suhtautumista itseensä sekä oman toiminnan hallintaa. Tätä korosti myös Bastian (em.) tutkimuksessaan.

Vastauksissa korostettiin myös, että eri soittimet vaativat hieman erilaisia havaintomotorisia taitoja. Kaikissa soittimissa painottuu silmän ja käsien yhteistyö yhdistettynä kuunteluun. Jousisoittimissa kuuntelemisella on vielä erityinen merkityksensä verrattuna esimerkiksi pianonsoittoon, koska siinä oikean äänen puhtaasti soittaminen ei onnistu ilman äärettömän tarkkaa korvaa ja kuuntelemista. Puhallinsoittimissa taas hengittäminen äänentuottamisen perustana sekä

käsien ja kasvojen, etenkin suun yhteistyö muodostavat oman erityisen kehon yhteistoiminnan alueen verrattuna muihin soittimiin.

5.3 Kognitiivinen kehitys

Tässä osiossa opettajilta kysyttiin, millä tavoin soitonopiskelu voi tukea oppimisessa tarvittavia taitoja. Kysymys jaettiin vielä kolmeen eri osa-alueeseen keskittymiskykyyn ja tarkkaavaisuuteen, kielen oppimiseen sekä muistin toimintaan vastausten selkeyttämiseksi, koska kognitiivinen kehitys on hyvin laaja kehityksen osa-alue.

5.3.1 Keskittymiskyky ja tarkkaavaisuus

Vastauksista näkyi selvästi, että soitonopiskelu kehittää suuresti lapsen keskittymiskykyä ja tarkkaavaisuutta monella eri tavalla. Keskittymiskyvyn paraneminen nousi esiin myös Bastianin (Aho 2005, viitattu 20.3.2014) tutkimuksen tuloksista. Yksi opettajista vastasi: *”Ilman keskittymistä ei voi soittaa hyvin ja keskittymisen taito on olennainen kaikessa vaativassa oppimisessa.”* Soitonopiskelussa kontrolloitu toistojen määrä on hyvin eri luokkaa kuin sen ikäisen lapsen missään muussa oppimisessa.

Oppilaan ja opettajan kahdenkeskinen kohtaaminen soittotunnilla kerran viikossa mahdollistaa lapsen keskittymisen ja kaiken huomion kiinnittämisen yhteen asiaan, joka voi olla monen lapsen viikkorytmissä hyvin merkittävä asia. Kronqvist & Pulkkinen (2007, 138) viittaavat Vygotskyn lähikehityksen vyöhykkeeseen, jossa tärkeintä oppimisessa on vuorovaikutus osaavan taitajan ja oppilaan välillä. Tällainen vuorovaikutus painottuu voimakkaasti soitonopetuksen yhteydessä.

Soittaminen vaatii paljon kummaltakin aivopuoliskolta, jonka mainitsee myös Bastian (Aho 2005, viitattu 20.3.2014) tutkimuksessaan. Siinä täytyy keskittyä ja tarkkailla yhtä aikaa hyvin montaa eri asiaa, kuten perusasennon ylläpitoa, käsien liikeratoja, nuotinlukua, rytmiä, sävelpuhtautta, äänenlaatua sekä tulkintaa. Asioita opiskellaan pala palalta ja kun jokin näistä osataan hyvin, voidaan alkaa

opetella seuraavaa asiaa. Samalla täytyy kuitenkin pystyä tarkkailemaan, että jo opittu asia onnistuu ja tehdään oikein. Yhteissoitto ja esiintymistilanteet tuovat tähän vielä lisähaastetta, sillä kaikista häiriötekijöistä huolimatta lapsen pitäisi silti pystyä keskittymään vain olennaiseen. Yksi opettaja sanoikin, että ”*soittaminen vaatii paljon älyä.*” Bastianin (Aho 2005, viitattu 20.3.2014) mukaan soitonopiskelulla onkin myönteisiä vaikutuksia lasten älykkyyden kehittymiselle. Myös Huotilaisen (2011, 45–46; 2013, 106) artikkeleissaan viittaamat tutkimukset tukevat vahvasti näitä soitonopettajien keskittymiskykyyn ja tarkkaavaisuuteen liittyviä näkemyksiä.

Huomion kohdistaminen soitonopiskelussa hyvin yksityiskohtaisiin seikkoihin, esimerkiksi nuotinluvussa, vaatii ja kehittää tarkkaavaisuutta. Myös opettajan soiton kuunteleminen ja katsominen sekä siitä havainnoiminen ja oman soiton muuttaminen opettajan toiveiden mukaiseen suuntaan, vaativat paljon keskittymistä ja tarkkaavaisuutta. Samalla opitaan tarkkaavaisuuden hajauttamista, kun huomio pitää kiinnittää yhtä aikaa moneen eri asiaan.

Yhdessä vastauksessa mainittiin, kuinka lapset voivat keskittyä ja kohdistaa tarkkaavaisuuttaan hyvin eri tavoin. Esimerkkinä oli todella riehakas ja eloisa poika, joka ei millään malttanut pysyä paikallaan soittotunneillaan. Hän kyllä oppi nopeasti ja osasi soittoläksynsä aina tunneille tullessaan. Pojan riehuminen kuitenkin häiritsi opettajaa ja hänestä näytti, ettei poika kuunnellut eikä keskittynyt ollenkaan siihen, mitä hänellä oli sanottavaa, joten hän mainitsi asiasta pojalle. Poika vastasi pianon alta: ”*Etkö tiiä, että silloinko olen kaikista villein niin keskityn parhaiten.*”

5.3.2 Kielen oppiminen

Yksi opettajista vastasi musiikin eri karaktäärien, äänen sävyjen ja sen erojen (kuten pituus, korkeus ja voimakkuus) kuulemisen, erottelemisen sekä analysoimisen kehittävän kielen oppimista sekä myös toisen ihmisen puheen kuuntelemista ja äänen sävyerojen tulkitsemista. Kahdessa vastauksessa mainittiin soittokappaleen sanoittamisen tai sen sisällöstä omin sanoin kertomisen tukevan kielen oppimista. Muutama oli huomannutkin musiikillisen ja kielellisen lah-

jakkuuden usein yhdistyvän lapsessa. Samankaltaiset vaikutukset tulivat esiin Huotilaisen (2011, 42–44; 2013, 103–105) sekä Piirron (2010, 30) haastatteleman tutkijan Riia Milovanovin artikkeleissa.

Yksi vastaajista kiinnitti huomiota siihen, että musiikin kaksi olennaisinta tekijää ovat sen rytmi ja melodia. Myös jokaisesta eri kielestä löytyy oma ainutlaatuinen rytmensä sekä melodiansa. Hänen mukaan soitonopiskelu tukee vieraiden kielten opiskelua juuri näiden kahden yhteisen musiikista ja kielestä löytyvän tekijän avulla. Kahdessa vastauksessa mainittiin vielä musiikinopiskelussa käytettävän terminologian avulla opittavat vieraiden kielten, etenkin italian, sanat.

5.3.3 Muistin toiminta

Kyselyyn osallistuvien opettajien mukaan soitonopiskelu vaatii sekä kehittää muistia monin eri tavoin. Tämä havaittiin myös Bastianin (Aho 2005, viitattu 20.3.2014) tutkimuksessa. Se ei rajoitu vain kappaleiden ulkoa opettelemiseen ja muistamiseen, vaan soittaessa täytyy koko ajan muistaa ottaa huomioon valtava määrä asioita jo esimerkiksi nuottikuvaan liittyen. Soittaminen vaatii useiden eri muistialueiden, kuten näkö-, kuulo- ja lihasmuistien toimimista yhtä aikaisesti eri intensiteettitasoilla. Yksi vastaajista kiinnitti huomiota myös muistia kehittävään itsehavainnointiin, koska soittotunneilla opeteltavia asioita ei yleensä kirjoiteta muistiin, vaan ne muistetaan tekemällä. Näin lapsi joutuu kotona itse miettimään, mitä pitikään tehdä ja miten.

5.4 Sosioemotionaalinen kehitys

Tässä kysymyksessä persoonallisuuden kehitys ja sosiaalinen kehitys yhdistettiin yhden otsikon alle sosioemotionaaliseksi kehitykseksi. Tämä käsite avattiin vielä siten, että vastaajia pyydettiin kuvailemaan, millä tavoin soitonopiskelu voi tukea lapsen tunne-elämän ja sosiaalisten taitojen kehittymistä.

5.4.1 Tunne-elämän kehitys

”Soittamalla pääsee elämymatkalle omaan sisimpäänsä.” Soitonopiskelu antaa tilaa ja keinoja itsensä ja omien tunteiden ilmaisemiseen. Tämä tuli hyvin vahvasti esiin jokaisesta vastauksesta. Soittamisen ja musiikin kautta lapsi oppii tunnistamaan ja ilmaisemaan erilaisia tunnetiloja sekä hyväksymään ja hallitsemaan niitä. Hyviä esimerkkejä tästä olivat yhden vastaajan oppilaiden toteamat lausahdukset tunnilla kesken soiton: *”tää on niin ihanan hellä kohta”* ja *”mä täs nyt tykitän”*. Itsensä ja omien tunteiden ilmaisemiseen soittamisen avulla viittasivat myös Bastian (Aho, viitattu 20.3.2014), Huotilainen (2011, 41–42) sekä Hry-Beihammer ym. (2013, 152).

Yksi opettajista korosti, että etenkin hiljaisemman ja aremman lapsen kohdalla soittaminen voi olla erinomainen ja tärkeä kanava tunteiden ilmaisemiseen ilman, että tarvitsee sanoa mitään. Tällöin opettaja voi pyrkiä kuulemaan oppilaan soitosta, mitä hän kokee ja pyrkiä vastaamaan siihen omalla soitollaan tai puheellaan.

Opettajien vastauksista ilmeni, että soitonopiskelu kehittää itse soittotaidon lisäksi myös muun muassa pitkäjänteisyyttä, kärsivällisyyttä ja esiintymiskykyä erilaisten esiintymiskokemusten kautta. Soittaja pääsee enemmän esille eri paikoissa ja tilanteissa, kuten esimerkiksi koulun tilaisuuksissa ja suvun juhlissa. Yhden vastaajan mukaan lapsi saa kokea soittamisen myötä, että *”hänellä on erikoistehtävä elämässään”*. Kronqvist & Pulkkinen (2007, 146) korostavatkin, että kouluikäinen lapsi nauttii uusien asioiden oppimisesta ja haluaa olla ylpeä uusista tiedoistaan ja taidoistaan.

Soittoharrastus auttaa myös negatiivisten tunteiden, kuten pettymyksen, riittämättömyyden ja jopa häpeän kohtaamista ja käsittelemistä sekä opettaa paineiden ja epäonnistumisten sietämistä. Soitonopiskelu tarjoaa tilanteita, joissa lapsi voi saada niin onnistumisen kuin epäonnistumisenkin kokemuksia sekä opetella virheiden tekemistä. Nämä kaikki ovat Kronqvist & Pulkkisen (2007, 148) mukaan hyvin arvokkaita tilanteita lapselle. Soittoharrastus voi olla myös hyvä vastapaino koulutyön paineille ja muille huolille. Yksi vastaajista huomautti, että

se saattaa myös vahingoittaa lapsen tunne-elämää, jos siihen liittyy ulkopuolista kunnianhimoa, kilpailua sekä jatkuvaa, vääränlaista vertaamista muihin opiskelijoihin. Opettajan vastuu on siis suuri.

Kolme vastaajista otti kantaa opettajan ja oppilaan väliseen merkitykselliseen, terveellä tavalla intiimiin suhteeseen. Viikoittainen soittotunti, jolloin lapsi saa yksin kaiken huomion aikuiselta, on hyvin harvinaista tänä päivänä. Monelle lapselle soitonopettaja voi olla *”se seuraavaksi tärkein aikuinen”* omien vanhempien jälkeen. *”Opettaja voi olla jopa elämää ylläpitävä voima huolimatta siitä millainen kotitausta hänellä on.”* Näin mainitsi yksi vastaajista ja sanoi kuinka eräs kollega oli kertonut hänelle yhden oppilaan puhuneen soittotunnilla jopa oman elämänsä päättämisestä. Tällaisen asian kertominen osoittaa lapselta aivan erityistä luottamusta opettajaa kohtaan ja opettajan täytyy toimia sen mukaan. Opettajan ja oppilaan välisen suhteen intensiivisyyttä soitonopetuksessa korosti myös Sinkkonen (1997, 51) kirjoittamassaan artikkelissa.

Kaikista vastauksista oli selkeästi havaittavissa, että soitonopiskelulla on lapsen tunne-elämää positiivisesti kehittävä ja rikastuttava sekä jopa tervehdyttävä vaikutus. Tähän viittaa myös Sinkkonen (1997, 50) artikkelissaan. Yhden opettajan sanoin: *”Soittaminen on parantava voima ja siihen uppoutuminen voi pelastaa muun elämän vastoinkäymisiltä ja ahdistavilta asioilta.”*

5.4.2 Sosiaalisten taitojen kehitys

Vastauksissa tärkeimmäksi nousi ryhmässä toimimisen taidot erityisesti yhtye- ja orkesterisoitossa sekä ryhmätunneilla. Yksi vastaajista painotti, että jokaisella lapsella on luontainen tarve kuulua johonkin ryhmään. Tätä korosti myös Kronqvist & Pulkkinen (2007, 35) lapsen sosiaalisen kehityksen yhteydessä. Yhteissoiton myötä opitaan muiden huomioonottamista, oman vuoron odottamista, toisten auttamista ja avun saamista sekä ottamaan vastuuta omasta tehtävästään, jotta kokonaisuus onnistuisi. Sekä ryhmässä soittaminen että yksityistunnit opettavat myös yleensä ihmissuhteista ja niissä toimimisesta. Soitonopiskelu opettaa sosiaalista havaitsemista, joka nousee Kronqvistin & Pulkkinen (2007, 154) mukaan tärkeään rooliin kouluikäisen lapsen kehityksessä.

Oman toiminnan liittäminen muiden toimintaan sekä ryhmässä oleminen toiminnallisesti merkittävällä tavalla oman soittimen kautta kehittävät myös sosiaalisia taitoja. Ryhmässä ollaan osa kokonaisuutta jossa jokaisella on silti oma tärkeä roolinsa. Yksi opettaja kiinnitti huomiota ryhmädynamiikkaan ja sen luomiin erilaisiin rooleihin eri tilanteissa. Hän mainitsi, kuinka ryhmässä soitettaessa esittää omia näkemyksiä ja mielipiteitä, otetaan huomioon toisten mielipiteet sekä innostetaan toisia. Näin ideoitten määrä ja yhteenkuuluvuuden tunne lisääntyvät, mutta samalla myös yksilöllisyys kasvaa ja voimistuu. Bastianin (Aho 2005, viitattu 20.3.2014) tutkimuksen sosiaalisten taitojen kehityksessä painottuivat hyvin samanlaiset tekijät kuin soitonopettajien näkemyksissäänkin.

5.5 Moraalin kehitys

Yhteisten pelisääntöjen laatiminen ja noudattaminen sekä toisten arvostaminen nousivat vahvimmin esiin opettajien vastauksista. Tämä tulee hyvin esiin myös Piaget'n kouluikäisen lapsen moraalien kehitystä koskevassa teoriassa (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 124). Tunneille ja harjoituksiin ajoissa tuleminen, yhteissoitossa opittavat yhteiset tavat ja säännöt, se, ettei toisten epäonnistumiselle naureta, annetaan arvo toisen tekemiselle kannustamalla ja kiittämällä sekä toisten tsemppaaminen vahvistavat moraalien kehittymistä. Nämä soittotunneilla ja yhteissoitossa opittavat tärkeät taidot tukevat lapsen moraalien kehittymistä Kohlbergin teorian mukaisesti (em., 160–161).

Yksi opettajista muistutti, että itsearvostus luo hyvän pohjan toisten arvostukselle ja että myös soitonopettaja voi välittää omia arvojaan ja moraaliaan hyvinkin paljon. Soitonopiskelussa lapsi joutuu oppimaan jo hyvin varhaisessa vaiheessa ottamaan itse vastuuta omasta tekemisestään. Se kehittää tehokkaasti psyykkistä itsesäätelyä, joka on erittäin tärkeä taito lapsen elämässä (em., 140).

Soitonopiskelussa opitaan myös yleisesti velvollisuuksien ja työnannon merkitystä sekä syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä, joka on empatian ohella olennaista moraalien kehittämisessä. Myös Kronqvist & Pulkkinen (2007, 160) korostavat, että lapsen kyky empatiaan vaikuttaa suuresti hänen moraalinsa kehittymiseen. Syy-seuraussuhteiden ymmärtämisen kehittyminen tuli esiin taas Bastianin

(Aho 2005, viitattu 20.3.2014) tutkimuksessa. Yhdessä vastauksessa mainittiin, että soittoharrastuksen kautta voi saada mukavia kavereita ja se vahvistaa ”*oi-kealla tiellä pysymistä*.” Yksi opettajista pohdiskeli syvällisemmin elämän ja sen arjen ylittäviä kauneuden ja jalouden hetkellisiäkin kokemuksia, jotka voivat olla mahdollisia soitonopiskelussa. Ne näyttäisivät vaikuttavan moraalikehitykseen. ”*Taidekokemukset, joihin musiikin- ja soitonopiskelussa on hyvät mahdollisuudet, vaikuttavat ihmisiin parantavasti, ne tekevät heistä parempia ihmisiä.*”

Muuta aiheeseen liittyvää

Kaksi opettajista oli vastannut viimeiseen ”vapaa sana” -kysymykseen, jossa pystyi kertomaan vielä jotain muuta aiheeseen liittyvää. Vastauksissa mainittiin muun muassa lapsen herkkyyksikaudet, jolloin lapsi oppii tiettyjä asioita helpommin kuin muulloin. Myös tutustumista omaan sekä muiden maiden kulttuureihin eri aikakausina pidettiin tärkeänä.

Soitonopiskelun monipuolisuutta ja sen kautta saatavia merkityksellisiä ihmissuhteita korostettiin. Soittotaidon lisäksi siihen sisältyy myös ihmissuhteiden kasvamista sekä iloon kasvamista. Ilon kautta tekeminen ja oppiminen kehittävät ihmistä monin eri tavoin. Soittaminen opettaa kykyä kokea kiitollisuutta monenlaisista haastavista asioista mitkä jo osaa, vaikka joskus mokaakin. Sekä opettajan että oppilaan tavoitteena soitonopiskelussa olisi löytää hyvä tasapaino tavoitteellisuuden sekä ilon ja halun välille.

5.6 Yhteenveto

Soitonopettajille tehdyn kyselyn tulosten perusteella soitonopiskelu tukee monella tapaa lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä kaikilla eri kehityksen osa-alueilla ja sillä on lukuisia positiivisia vaikutuksia niihin. Sen monipuolisuus ja haastavuus edellyttävät lapselta ääretöntä keskittymistä ja tarkkaavaisuutta niin motorisiin, kognitiivisiin kuin sosioemotionaalisiin taitoihin ja kehittävät samalla näitä kaikkia taitoja merkittävästi. Tällainen intensiivinen keskittyminen ja tarkkaavaisuuden kohdistaminen auttavat lasta myös kaikessa muussa oppimisessa.

Soitonopiskelun positiivisista vaikutuksista lapsen *fyysiseen ja motoriseen kehitykseen* painottuivat etenkin lihashallinnan ja koordinaation kehitys. Hienomotorisissa taidoissa korostui käsien ja sen eri osien eriytyneen käytön kehittyminen. Havaintomotoriset taidot taas liittyvät hyvin tiivisti ja merkittävästi soitonopiskeluun, koska soittaminen vaatii koko ajan usean eri aistitoiminnon yhteistyötä.

Kognitiivisen kehityksen ja jopa koko kyselyn tärkeimmäksi alueeksi nousi keskittymiskyvyn ja tarkkaavaisuuden merkittävä kehittyminen monin eri tavoin soitonopiskelun avulla, johon myös luvun alussa viitattiin. Se tukee muun muassa myös kielten oppimista ja puheen ymmärtämistä sekä vaatii ja kehittää eri muistialueita monipuolisesti, rajoittumatta vain kappaleiden ulkoa opetteluun.

Soitonopiskelun merkitys lapsen *sosioemotionaalille kehitykselle* osoittautui myös hyvin merkittäväksi opettajien vastauksissa. Tunne-elämän kehityksessä se antaa tilaa ja keinoja itsensä ja omien tunteidensa ilmaisemiseen ja sillä on tunne-elämää positiivisesti kehittävä, rikastuttava sekä jopa tervehdyttävä vaikutus. Sosiaalisten taitojen kehityksessä painottuivat erilaisissa vuorovaikutussuhteissa sekä etenkin yhteissoitossa tarvittavat ryhmässä toimimisen taidot. *Moraalin kehityksessä* korostuivat yhteisten pelisääntöjen laatiminen ja noudattaminen sekä itsensä ja sitä kautta toisten arvostaminen ja kunnioittaminen.

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, kuinka musiikin- ja etenkin soitonopiskelu edistää ja tukee lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä fyysisen, kognitiivisen, persoonallisuuden, sosiaalisen sekä moraalisen kehityksen osa-alueilla. Aiheen valintaan vaikutti merkittävästi, että minulla oli omakohtaisia kokemuksia, miten 6-vuotiaana aloittamallani soitonopiskelulla on ollut monia positiivisia vaikutuksia kasvuuni ja kehitykseeni. Nämä kokemukset lisäsivät kiinnostusta perehtyä aiheeseen enemmän.

Tutustuin ensin lapsen kasvuun ja kehitykseen yleisellä tasolla ja sen jälkeen aloin etsiä aikaisemmin julkaistuja tutkimuksia ja artikkeleita musiikin- ja soitonopiskelun merkityksestä lapsen kehitykselle. Olen työskennellyt soitonopettajana ensin kansalaisopistossa ja sitten konservatoriossa lähes koko opintojeni ajan, joten minua alkoi kiinnostaa, millaisia käsityksiä soitonopettajilla olisi aiheesta. Päätin tehdä pienimuotoisen, laadullisin menetelmin toteutetun tutkimuksen opettajille sähköpostikyselyn muodossa, jonka kautta saisin uutta, ajankohtaista tietoa aiheesta.

Pyrin mahdollisimman hyvään luotettavuuteen tutkimusta toteuttaessani. Luotettavuus olisi kuitenkin vielä parantunut, jos soitonopettajille tehdyn kyselyn otanta olisi ollut suurempi sekä aiheeseen liittyviä aikaisempia tutkimuksia olisi karotettu vielä laajemmin ja perusteellisemmin. Siitä huolimatta työssä esittelemäni aikaisemmat tutkimukset ja artikkelit toimivat mielestäni vakuuttavana tietoperustana. Ne myös tukevat ja täydentävät kyselystä saamiani tuloksia.

Kysymysten laatiminen soitonopettajille lähetettyyn kyselylomakkeeseen osoittautui haasteelliseksi. Lapsen kasvu ja kehitys ovat erittäin laajoja kokonaisuuksia, joten kysymysten jaottelu oli välttämätöntä sekä vastaamisen että vastausten tulkitsemisen helpottamiseksi. Yritin miettiä kysymyksiä jaotellessani, mitkä kehityksen osa-alueiden sisältämät tekijät tulisivat selkeimmin esiin juuri soitonopetuksen yhteydessä ja näin helpottaisivat ja rajaisivat vastaamista. Viimeisellä ”vapaa sana” -kysymyksellä halusin antaa opettajille mahdollisuuden

kertoa, jos heillä tuli vielä mieleen jotain muuta aiheeseen liittyvää. Mielestäni tämä kysymys osaltaan vahvisti myös kyselyn luotettavuutta.

Työni aikataulutus osoittautui hyvin haasteelliseksi, koska opiskelun ohessa tekemäni soitonopettajan ja orkesterimuusikon työt venyttivät opinnäytetyöni toteutusta. Osaltaan tähän vaikuttivat myös yhtä aikaa ammattikorkeakoulun tutkinnon kanssa suoritettut muut musiikkialan opinnot yliopistossa ja Sibelius-Akatemiassa. Toisaalta juuri näiden töiden ja erilaisten opintojen kautta olen saanut ainutlaatuista sisältöä, näkemystä sekä käytännön kokemusta soitonopettajan työhöni ja tiedän, millaista käytännön työ, jota tämä opinnäytetyö tutkimustuloksineen vahvistaa entisestään, tulee olemaan.

Kyselyn tulokset nousivat mielestäni erittäin merkittäviksi ja vakuuttaviksi, vaikka pienen otannan vuoksi epäilin niiden jäävän melko vaatimattomiksi. Tulokset todella yllättivät minut. Opettajien käsitykset vahvistivat entistä enemmän, kuinka laajoja, monipuolisia ja positiivisia vaikutuksia soitonopiskelulla on lapsen kasvulle ja kehitykselle. Opettajat olivat tarkastelleet aihetta monesta eri näkökulmasta sekä esittivät hienoja oivalluksia käytännön esimerkein aiheeseen liittyen. Opettajien valinnalle asettamani kriteerit osaltaan auttoivat tässä asiassa. He olivat toimineet soitonopettajina 15–20 vuotta, eräs vastaajista jo lähes 40 vuotta ja heillä oli paljon kokemusta ja näkemystä juuri alakouluikäisten sekä hieman sitä nuorempien lasten soitonopetuksesta.

Vaikka kyselyyn vastanneet opettajat olivat tehneet erittäin hienoja havaintoja soitonopiskelun merkityksestä lapsen kasvulle ja kehitykselle, olisi ollut myös mielenkiintoista selvittää, kuinka hyvin he tiedostavat ja huomaavat tämän arkityössään. Tätä olisi voitu kysyä opettajille lähetetyssä kyselylomakkeessa. Toisaalta se olisi myös hyvä jatkotutkimuksen aihe. Tutkimuksessa voitaisiin seurata useiden eri soitonopettajien pitämiä tunteja ja havainnoida, miten he tiedostavat soitonopetuksen merkityksen arkityössään ja millä tavoin se näkyy heidän opetuksessaan. Tutkimuksen otantaa olisi hyvä laajentaa verrattuna tähän tutkimukseen, jotta saataisiin laajempaa ja kattavampaa tietoa aiheesta. Muita jatkotutkimusaiheita voisivat olla musiikin- ja soitonopiskelun nykytilanteen kartoittaminen, sen haasteet, ilot ja murheet ja mistä nämä kaikki johtuvat. Olisi myös

mielenkiintoista tietää pitkään alalla toimineiden soitonopettajien näkemyksiä juuri näistä aiheista sekä selvittää, miten ja millä tavoin itse soitonopetus on muuttunut vuosien varrella ja minkä vuoksi.

Musiikkikasvattajien ja -pedagogien koulutuksissa tulisi nykyistä enemmän painottaa musiikin- ja soitonopetuksen merkitystä lapsen kasvulle ja kehitykselle, koska se on aikaisempien sekä tässä tutkimuksessa saatujen tulosten perusteella paljon muutakin kuin kyseisen aineen tai instrumentin opetusta. Myös täydennyskoulutuksen tarvetta voitaisiin kartoittaa jo työssä toimiville musiikin- ja soitonopettajille. Työn teoriatieto ja tulokset ovat tärkeitä ja ajankohtaisia myös peruskoulun musiikin ja muiden taideaineiden opetuksen merkityksen korostamisessa nykyistä enemmän.

Tässä työssä saavutetut tulokset voisivat omalta osaltaan tukea myös musiikkiopistoja ja muita soitonopiskelua tarjoavia tahoja saamaan lisää hakijoita oppilaitoksiinsa, koska monissa paikoissa hakijamäärät ovat selvästi pudonneet ja hakijoista on jopa pulaa joihinkin instrumentteihin. Opinnäytetyöni voisi myös lisätä musiikin harrastamisen arvostusta muun muassa kouluikäisten lasten vanhempien keskuudessa, etenkin kun he suunnittelevat uusia, hyviä harrastuksia lapsilleen. Luulen, että suurin osa lasten vanhemmista ei tiedä, eikä tule ikinä ajatelleeksi musiikin- ja soitonopiskelun positiivisia vaikutuksia lapsen kasvuun ja kehitykseen sekä muuhun oppimiseen. Olisi hienoa, jos perinteiset ”lätkävanhemmatkin” tiedostaisivat musiikin harrastamisen merkityksen ja kannustaisivat lastansa musiikin- ja soitonopiskeluun jääkiekon tai muun urheilulajin harrastamisen ohella. Vanhempien tietoutta asiasta voisi lisätä muun muassa päiväkotien ja koulujen sekä eri musiikinopetusta tarjoavien oppilaitosten vanhempainilloissa.

Musiikkiopistot ja konservatoriot voisivat taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän lisäksi tarjota myös yleisen oppimäärän mukaista musiikin- ja soitonopetusta, jossa opetusta tarjottaisiin vielä monipuolisemmin erilaisille ja erikäisille oppijoille. Laajan oppimäärän mukainen opetus on ehdottoman tärkeää soittamisessa lahjakkaille ja motivoituneille oppilaille. Olen soitonopettajan työssäni kuitenkin huomannut, että joillekin laajan oppimäärän mukaiseen opetuk-

seen valituille oppilaille olisi yleisen oppimäärän mukainen opetus paljon mielekkäämpää ja hyödyllisempää niin oppilaan itsensä kuin opettajan kannalta.

Lasten eriarvoisuus ja syrjäytyminen ovat hyvin ajankohtaisia aiheita tänä päivänä. Huotilainen ja Bastian painottivat tutkimuksissaan soitonopiskelun merkitystä lapsen kasvulle ja kehitykselle, mutta vielä suuremman hyödyn siitä saivat syrjäytyneet, heikommassa sosiaalisessa asemassa olevat lapset sekä jonkin asteisista oppimishäiriöistä kärsivät lapset. Heille soitonopetus voi tarjota tärkeän avun ja monia mahdollisuuksia omaan kasvuun ja kehitykseen kohti parempaa tulevaisuutta. Huotilainen myös mainitsi, että musiikkiopistojärjestelmää ja esimerkiksi niissä käytettäviä pääsykokeita pitäisi kehittää ja suunnata myös näiden lasten tarpeisiin.

Niin kuin Bastiankin tutkimuksessaan painotti, soittoharrastusta ei pitäisi perustella vain älykkyyden ja koulumenestyksen parantumisella, vaan tärkeimpänä pitäisi olla sen henkiseen kasvuun ja kehitykseen positiivisesti vaikuttavat tekijät. Myös ilman soittoharrastusta lapsesta voi tulla yhtä älykäs, sosiaalisilta kyvyiltään taitava ja luovasti ajatteleva aikuinen kuin soittoa harrastavasta lapsesta. Musiikin- ja soitonopiskelu vain näyttää nopeuttavan, aikaistavan sekä tukevan tätä kehitystä monin eri tavoin. Sillä on myös joitakin sellaisia tärkeitä ominaisuuksia, joita on vaikea löytää mistään muusta harrastuksesta. Tällaisiin ominaisuuksiin viittasi esimerkiksi Huotilainen tutkimuksissaan.

Henkilöt (useat heistä musiikinopettajia tai -opiskelijoita), joiden kanssa opin- näytetyötäni käsittelevästä aiheesta puhuin, pitivät sitä hyvin mielenkiintoisena ja tärkeänä. Uskonkin, että työstäni saatava tieto ja tulokset lisäävät musiikin- ja soitonopettajien oman ammatin ja työn arvostusta. Myös alan opiskelijat, itseni lisäksi, voivat saada siitä tietoa ja tukea omaan ammatilliseen kasvuunsa.

LÄHTEET

Aho, K. 2005. Musiikin harrastaminen ja lasten henkinen kehitys. Viitattu 20.3.2014 <http://kaumo.fi/index.php?id=86>.

Ahonen, K. 2004. Johdatus musiikin oppimiseen. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Ahonen, T., Lamminmäki, T., Närhi, V. & Räsänen, P. 1998. Koulun aloittaminen ja varhaiset oppimisvaikeudet. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korkiakangas & H. Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan: Kehitys kontekstissaan. Porvoo: Wsoy, 168–169, 172.

Ahonen-Eerikäinen, H. 1997. Musiikin maailmasta mielen maisemiin. Teoksessa M. Kaikkonen & S. Mattila (toim.) Musiikki ja mielen mahdollisuudet. Sibelius-Akatemian koulutuskeskuksen julkaisusarja. Helsinki: Punamusta, 55–58.

Anttila, M. & Juvonen, A. 2004. Kohti kolmannen vuosituhanen musiikkikasvatusta. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Bastian, H. G. 2002. Musik(erziehung) und ihre Wirkung. Eine Langzeitstudie an Berliner Grundschulen. Mainz: Schott Musik International.

Huotilainen, M. 2011. Aivotutkimus tunnistaa musiikin erityisen merkityksen ihmiselle. Teoksessa L.-M. Lilja-Viherlampi (toim.) Ihminen ja musiikki. Musiikillisen vuorovaikutuksen ulottuvuuksia. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja. Tampere: Tampereen Yliopistopaino, 41–44, 46.

Huotilainen, M. 2013. Musiikin oppimisen erityisyys neurotieteen näkökulmasta. Teoksessa P. Jordan-Kilkki, E. Kauppinen & E. Korolainen-Viitasalo (toim.) Musiikkipedagogin käsikirja. Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa. Opetushallitus, Oppaat ja käsikirjat 2012:12. Tampere: Suomen Yliopistopaino, 102, 104–109.

- Hyry-Beihammer, E., Joukamo-Ampuja, E., Juntunen, M.-L., Kymäläinen, H. & Leppänen, T. 2013. Instrumenttiopettaja oppilaan kokonaisvaltaisen musiikkouden kehittäjänä. Teoksessa M.-L. Juntunen, H. M. Nikkanen & H. Westerlund (toim.) Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä. Juva: Bookwell Oy, 152–153, 161–162.
- Jaantila, A. 2009. Musiikki kuuluu kaikille. Rondo 47 (4), 40–41.
- Jokinen, H. 2014a. Musiikki voimauttaa ja aktivoi. Gramex press 25 (2), 17.
- Jokinen, H. 2014b. ”Nyt jorataan”. Gramex press 25 (2), 14–16.
- Karjula, M.-L. 2009. Soittaminen jumppaa aivojamme. Teostory 3/2009, 10–14.
- Keltti-Laine, S. 1992. Montessorimusiikkikasvatus. 2. painos. Helsinki: Yliopistopaino, 101–102.
- Koelsch, S. 2012. Brain and Music. Oxford: John Wiley & Sons Ltd, 235–240.
- Korkiakangas, M. 1998. Sosiaalisen kognition kehitys. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korkiakangas & H. Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan: Kehitys kontekstissaan. Porvoo: Wsoy, 198.
- Kronqvist, E. & Pulkkinen, M. 2007. Kehityspsykologia – Matkalla muutokseen. Porvoo: Wsoy.
- Laine, K. 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Keuruu: Otava.
- Lehtinen, E. & Kuusinen, J. 2001. Kasvatuspsykologia. Juva: WS Bookwell Oy.
- Levitin, D. J. 2010. Musiikki ja aivot. Ihmisen erään pakkomielteen tiedettä. Suom. T. Paukku. Helsinki: Hakapaino, 89–91.

Lilja-Viherlampi, L.-M. 2011. Johdanto. Teoksessa L.-M. Lilja-Viherlampi (toim.) Ihminen ja musiikki. Musiikillisen vuorovaikutuksen ulottuvuuksia. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja. Tampere: Tampereen Yliopistopaino, 7–8.

Mills, J. 2007. Instrumental teaching. Oxford: Oxford University Press, 128–132.

Musiikinopetus Suomessa. 2014. Järjestelmä. Viitattu 16.10.2014 <http://www.musiikinopetus.fi/fi/jarjestelma>.

Opetushallitus. 2014. Taiteen perusopetus. Musiikki. Viitattu 15.10.2014 http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/taiteen_perusopetus/musiikki.

Piirto, K. 2010. Musiikki edistää hyvinvointia. Rondo 48 (4), 28–31.

Sinkkonen, J. 1997. Musiikin merkitys lapsen kehityksessä. Teoksessa M. Kaikkonen & S. Mattila (toim.) Musiikki ja mielen mahdollisuudet. Sibelius-Akatemian koulutuskeskuksen julkaisusarja. Helsinki: Punamusta, 41–53.

Soinila, S. & Särkämö T. 2009. Musiikki aivoinfarktipotilaan hoidossa. Duodecim 125 (23), 2585–89.

Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry. 2014. Opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 15.10.2014 <http://www.musicedu.fi/fi/musiikinopetus/opetussuunnitelma>.

Tervaniemi, M. 2009. Miksi musiikki liikuttaa? Duodecim 125 (23), 2579–82.

Tikkanen, T. 2004. Musiikki – silta lapsen sieluun. Lastentarha 67 (5), 38–41.

Kyselyyn sisältyi opettajille lähetetty saatekirje, jossa oli kerrottu tarkemmin työn tekijästä, sen aiheesta ja sisällöstä sekä muista kyselyyn liittyvistä käytännön asioista.

Fyysinen ja motorinen kehitys

1. Kuvaile millä tavoin soitonopiskelu mielestäsi tukee lapsen
 - a) lihastoimintojen hallintaa ja koordinaatiota (karkeamotoriikka)
 - b) tarkkuutta vaativia toimintoja esim. sormien eriytynyttä käyttöä (hienomotoriikka)
 - c) eri aistitoimintojen yhteistyötä (havaintomotoriikka)

Kognitiivinen kehitys

2. Kuvaile miten soitonopiskelu voi tukea oppimisessa tarvittavia taitoja kuten
 - a) keskittymiskykyä ja tarkkaavaisuutta
 - b) kielen oppimista
 - c) muistin toimintaa

Sosio-emotionaalinen ja moraalinen kehitys

3. Kuvaile millä tavoin soitonopiskelu voi tukea lapsen tunne-elämän ja sosiaalisten taitojen kehittymistä?
4. Voiko musiikin- ja soitonopiskelu mielestäsi tukea lapsen moraalisen kehittymistä ja miten?
5. Tuleeko sinulla mieleen vielä jotain muuta aiheeseen liittyvää?